

Всеукраїнська загальнонаціональна і літературно-художня газета

КРИМСЬКА СВІТЛЯЦЯ

<http://svitlytsia.crimea.ua>

№ 49 (1726)

П'ятниця, 7 грудня 2012 р.

Видавець з 31 грудня 1992 р.

Ціна договірна

У сімферопольській загальноосвітній школі з російською мовою навчання № 33 — велике свято. Воно відчувається всюди: це і виставки дитячих малюнків та стіннівки в коридорах, присвячені двадцятьчому річниці школи, і нарядні, з піднесеним настроєм вчителі та гості, що поспішають до актової зали, і нарешті події, які розгортаються в ній.

А передовсім там лунає три гімни: України, Криму та шкільний, створений вчителькою музики цієї школи на слова вчителя історії. Та лише один з них діти у вишиванках, що на сцені, слухають, прикладши руку до серця. Не соромляться, як це буває навіть з тими, хто вважає себе великими патріотами. Бо так їх навчають.

Вперше я побувала в цій школі невдовзі після її народження. Мала тоді ще суттєві проблеми з українською мовою та й була новачком у професії. А образ директора був для мене ще родом із дитинства: це суворий начальник, до якого викликають на килим розгублених вчителів та яким лякають шкільних розбішак.

Людмила Іванівна Горб, директор цієї тоді ще початкової школи, виявилася зовсім іншою. Вона була простою, привітною і душевною, тож побудований дитячими враженнями поміж нами бар'єр зник майже одразу. Після спілкування з нею та завучем я почувалася окриленою, бо знала, що і як у майбутній статті писати, а ще тому, що керівництво школи може бути зовсім не страшим, добрим і людяним. Була зима, холоднечас і ожеледиця, а я йшла і усміхалася своїм думкам, адже попереду на мене чекало ще двадцять років життя і праці, і дружби з цією школою та її директором.

І ось, сидячи в залі, я звірюю свої давні почуття з враженнями інших, які промовляють зі сцени. Продобру ауру, що існує в цих стінах, згадую практично усі, бо у школі дійсно є душа, і вона дуже схожа на душу керівника.

В ШКОЛІ СВЯТО: КРУГЛА ДАТА!

Рік тому під час випадкової зустрічі Людмила Іванівна заговорила про одну з моїх публікацій у «Кримській світлиці», де я розповідала про сімдесятчиотирічного безхатченка з хворими ногами, який все літо лежить в ганчірі біля університету. «Хіба ж можна залишити людину у такому становищі! — говорила вона. — Я б забрала його до себе на дачу. Але ж йому потрібний догляд, раз він сам не ходить. А у нас обслуговувати його нікому...»

І це було правдою. Та й Людмила Іванівна мала за ким доглядати. То була її старенька матуся. А донедавна впродовж багатьох років мати мешкала в одній кімнаті з Людмілиною свекрою. Як зберегти власну сім'ю і мир у домі, звівши в чотирьох стінах двох природжених суперниць, котрі традиційно ділять поміж собою любов і увагу дітей, та ще й працювати в протилежному куточку міста, про це знає лише Людмила Іванівна. До того ж не просто працювати, а фактично жити на дві родини, бо саме так сприймається директором та вчителями шкільний колектив. Так його називають і на свята, на яке запросили й «блізьких родичів». Серед них — Міністерство освіти і науки, молоді та спорту Криму, Кримський республіканський інститут післядипломної педагогічної освіти, міський відділ народної освіти, міський комітет профспілок працівників освіти і науки України, керівники ВНЗ Київського району та школ. Безумовно, не забули і зовсім рідних — ветеранів школи, батьків дітей та її випускників.

Міністерство представляла Наталя Гончарова, яка зачитала вітальну телеграму від донедавна міністра Віталії Дзоз, которую було обрано народним депутатом України, і подарувала школі 9 комп'ютерів. Ни-

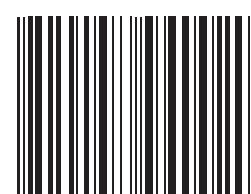
нішній міністр вручила також грамоти кращим вчителям.

Мала слово й начальник управління освітою міськвижонкому Тетяна Сухіна, якій, здається, знайоме тутешнє шкільне життя із середини.

— В цю школу, де існують родинні стосунки, із задоволенням

йдуть учні і вчителі, — зауважила вона. — Школа стала експериментальним майданчиком для запровадження модульних технологій і відома на всю Україну як така, де успішно проводяться конкурси імені Петра Яцика.

(Продовження на 5-й стор.)

49

6 ГРУДНЯ — ДЕНЬ
ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

«ТАМ, ДЕ МИ, ТАМ ПЕРЕМОГА!»

НА СХИЛАХ ДОЛГОРУКОВСЬКОЇ ЯЛИ, ТАМ ДЕ ПОЧИНАЄ СВІЙ БІГ НАЙБІЛЬША ВОДНА АРТЕРІЯ КРИМУ — РІКА САЛГІР, РОЗТАШОВАНА БЕЗ ПЕРЕБІЛШЕННЯ УНІКАЛЬНА З СВОЮ УНІВЕРСАЛЬНІСТЮ ВІЙСЬКОВА ЧАСТИНА. НАЙЧИСЛІША СУХОПУТНА СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОГО ВІЙСЬКОВОГО ФЛОТУ — 36 ОКРЕМА БРИГАДА БЕРЕГОВОЇ ОБОРОНИ НИНІ ДИСЛОКУЄТЬСЯ В МІСЦЯХ, ЯКІ МАЮТЬ УСЛАВЛЕНУ ВІЙСЬКОВУ ІСТОРІЮ, ЩО СЯГАЄ СИВОЇ ДАВНИНИ.

Як свідчать військові історики, з 1879 року у селищі Ангара (нині це Переяльне) розташувались підрозділи 51 Піхотного Литовського полку 7 армійського корпусу. І якщо офіцерське зібрання розміщувалось у самому центрі тодішнього Сімферополя на вулиці Долгоруковській (нині тут розташований Сімферопольський художній музей, а фронтони споруди, переживши комуністичні часи, досі прикрашають двоголові орли — символи Будинку Романовичів та Російської імперії), то роти вищеназваного полку дислокувались саме вихідців з цих місць, де нині відсвіконують свою професійну майстерність сучасні воїни.

Щодо самого 51 Піхотного Литовського полку, то зауважу, що він, сформований у 1809 році, свого часу брав участь у взятті Парижа під час Вітчизняної війни (1812-1814), Кавказькій (1843-1845) та Кримській (1853-1855) кампаніях. За доблесті і честь, виявлену під час військових походів, полку було вручено Георгіївський прapor. У лютому 1784 року за реєскриптом князя Григорія Потьомкіна-Таврійського з числа кримських татар було сформовано три таврійські кінні дивізіони. Основне завдання, покладене на ці підрозділи, полягало у супроводі царської родини теренами кримського півострова.

(Продовження на 3-й стор.)

КРИМСЬКА СВІТЛІЦЯ

ЗАСНОВНИКИ:
Міністерство культури і туризму України,
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка,
трудовий колектив підприємства «Об'єднана редакція газети «Кримська світлиця»

За вагомий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та змінення Української держави редакція газети «Кримська світлиця» нагороджена медаллю Всеукраїнського товариства «Просвіта»
«БУДІВНИЧИЙ УКРАЇНИ»

Головний редактор
Віктор КАЧУЛА

Газета зареєстрована
Міністерством юстиції
України
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 12042-913ПР
від 30.11 2006 р.
Індекс: 90269

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів несуть автори.

Рукописи не рецензуються і не повертаються. Листування з читачами - на сторінках газети.

Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і виправляти мову.

ТЕЛЕФОНИ:
головного редактора - (0652) 51-13-24
відділів - 51-13-25

АДРЕСА РЕДАКЦІЙ:
95006, м. Сімферополь,
вул. Гагаріна, 5,
2-й пов.,
к. 13 - 14

e-mail: kr_svit@meta.ua
http://svitlytsia.crimea.ua
Друкарня: ТОВ «ВПК «Експрес-Поліграф»
вул. Фрунзе, 47-б
м. Київ, 04080
Тираж — 2000

ВИДАВЕЦЬ -
ДП «Національне
газетно-журналне
видавництво»
Генеральний
директор
Олеся БІЛАШ
03040, м. Київ,
вул. Васильківська, 1,
тел./факс
(044) 498-23-63
Р/р 37128003000584
в УДКСУ у м. Києві
МФО 820019
код ЄДРПОУ 16482679
E-mail:
vidavnicv@gmail.com

ПРЕЗИДЕНТ ПРИЙНЯВ ВІДСТАВКУ УРЯДУ

Президент України Віктор Янукович прийняв відставку Прем'єр-міністра України Миколи Азарова, задовільнивши його заяву.

3 грудня Прем'єр-міністр звернувся до Глави держави із заявою про відставку. «У звязку з обранням мене народним депутатом України, відповідно до частини другої статті 115 Конституції України, статті 15 Закону «Про Кабінет Міністрів України» заявлю про свою відставку», — зазначено в заявлі керівника уряду.

Оскільки за статтею 115 Конституції відставка Прем'єр-міністра має наслідком відставку всього складу Кабінету Міністрів України, Президент прийняв також відставку уряду держави.

Водночас Глава держави, керуючись нормою частини п'ятої статті 115 Конституції, доручив Кабінету Міністрів продовжувати виконувати свої повноваження до початку роботи новосформованого уряду.

Президент Віктор Янукович може подати кандидатуру нового Прем'єр-міністра на затвердження чинного складу Верховної Ради. Таке припущення зробив у ексклюзивному коментарі для кореспондента УКРІНФОРМу професор права Віктор Мусіяка.

«До 12 грудня 2012 року Президент може подати до Верховної Ради кандидатуру, яку він вважає гідною на посаду Прем'єр-міністра, скажімо, того ж Миколу Азарова, а Верховна Рада проголосує щодо надання згоди на його призначення на цю посаду. І все. А далі формування нового Кабінету йде тільки за участі Прем'єра та Президента», — сказав Мусіяка. При цьому він зауважив, що нинішня Верховна Рада втрачає свої повноваження в день першого засідання новообраний Верховної Ради. «Наскільки мені відомо, це буде 12 грудня, а до цього дня Верховна Рада

відповідно до частини третьої статті 17 Закону «Про Кабінет Міністрів України» всі члени уряду, які передбачають у відставці, звільняються зі своїх посад з початку роботи новосформованого Кабінету Міністрів. Таким чином, усі члени уряду продовжують працювати на своїх посадах і здійснювати покладені на них повноваження до звільнення в установленому Конституцією порядку.

За чинним законодавством, призначення Прем'єр-міністра України здійснюється Президентом за згодою більш ніж половини від конституційного складу Верховної Ради.

Уряд продовжує працювати у звичайному робочому напруженому режимі. Як передає кореспондент УНІАН, про це виконуючий обов'язки Прем'єр-міністра України Микола Азаров заявив у середу, відкриваючи засідання уряду.

«Сьогодні треба говорити в першу чергу про те, що належить зробити. Таким чином, ніяких «відпусткових настроїв» зараз бути не може. Робота уряду триває у звичайному робочому напруженому режимі. Ситуація в Україні і світі вимагає від уряду професійних, виважених, але рішучих дій», — сказав Микола Азаров.

має всі повноваження, зокрема й щодо призначення нового Прем'єр-міністра», — наголосив професор права.

На уточнююче запитання щодо якихось обмежень у виконанні повноважень нинішнім складом уряду після відставки Азарова Мусіяка відповів, що весь уряд у повному обсязі продовжує виконувати свої повноваження. «Після відставки уряд продовжує виконувати свої повноваження до формування нового уряду. Члени уряду не мають ніяких там «виконуючі обов'язки». Він — Прем'єр-міністр, вони — міністри, вони продовжують функціонувати в межах тих повноважень, які у них є відповідно до Конституції і Закону про Кабінет Міністрів. Тут немає жодних обмежень або, скажімо, якогось «дефекту» в їхньому статусі», — резюмував правознавець.

країни) до 100 (найменш корумповані).

Як повідомляє УКРІНФОРМ, Україна посіла в актуальному Індексі 144 місце, отримавши 26 балів. Торік їй було відведено 152 місце та 2,3 бала (27 балів за новою методологією).

Transparency International — міжнародна неурядова організація, що займається проблемою боротьби з корупцією, заснована в 1993 році. На сьогодні вона має 100 закордонних відділень, діяльність яких координується Міжнародним Секретаріатом, розташованим у Берліні. «Індекс сприйняття корупції» у світі готується щорічно з 1995 року.

КОРУПЦІЯ — ЯК ДІАГНОЗ...

Рівень корупції у багатьох країнах світу залишається надзвичайно високим. Такого висновку дійшла міжнародна неурядова організація Transparency International за результатами підготовки щорічного «Індексу сприйняття корупції».

Як стверджують експерти організації, корупція продовжує чинити руйнівний вплив на суспільство у всьому світі. «Індекс сприйняття корупції за 2012 рік свідчить про те, що суспільству, як і раніше, доводиться платити високу ціну через прояви корупції», — цитує прес-служба голову правління Transparency Intern-

national Угетт Лабель.

За даними цьогорічного Індексу, найменш корумпованими країнами у світі залишаються Данія, Фінляндія та Нова Зеландія, а найвищий рівень корупції зафіксований в Афганістані, КНДР та Сомалі. «Індекс сприйняття корупції — 2012» визначає рівень корупції у державних секторах 176 країн. При цьому організація змінила методологію складання рейтингу. Якщо раніше країнам присвоювалися бали за шкалою від 0 до 10, де 10 відповідало мінімальному рівню корупції, то тепер було використано шкалу від 0 (найбільш корумповані

країни) до 100 (найменш корумповані).

Як повідомляє УКРІНФОРМ, Україна посіла в актуальному Індексі 144 місце, отримавши 26 балів. Торік їй було відведено 152 місце та 2,3 бала (27 балів за новою методологією).

Transparency International — міжнародна неурядова організація, що займається проблемою боротьби з корупцією, заснована в 1993 році. На сьогодні вона має 100 закордонних відділень, діяльність яких координується Міжнародним Секретаріатом, розташованим у Берліні. «Індекс сприйняття корупції» у світі готується щорічно з 1995 року.

СВЯТО УКРАЇНСКИХ ВІЙСЬКОВИХ

5 грудня у 8 гарнізонному будинку офіцерів в Сімферополі пройшли урочисті збори та святковий концерт з нагоди 21 річниці Дня Збройних Сил України.

Урочистості розпочалися з вітанням військових колег начальником штабу — першим заступником командувача Військово-Морських Сил Збройних Сил України

капітаном першого рангу Дмитром Шакурою. Він поздоровив усіх зі святом і вручив кращим військовослужбовцям відзнаки та грамоти.

Від керівництва держави перед військовими виступив Постійний Представник Президента України в Автономній Республіці Крим Віктор Плакіда (на фото), який на голосив на позитивній дина-

міці у розвитку українського війська та вручив почесні грамоти від Представництва командуванню вітчизняного флоту та іншим військовим.

Керівництво автономії та міста також не залишилось

КРИМСЬКА ВЛАДА ПООБІЦЯЛА ВОДУ БЕЗ ПЕРЕБОЇВ

Безперебійне водозабезпечення кримчан в осінньо-зимовий період — на особливому контролі уряду Криму. Про це заявив перший заступник голови Ради міністрів АРК Павло Бурлаков на нараді в форматі відеоконференції 3 грудня.

Цього року через посушливу погоду виникли труднощі із заповненням водоймищ. Особливо гостро ця проблема постає в Ялті, Алушті, Судаку, Сімферополі та Сімферопольському районі. У деяких з цих регіонів наповнення водосховищ не перевищує 50%. При цьому наливні водосховища заповнені. У них закачано на 46 млн. кубометрів води більше, ніж у 2011 році.

Павло Бурлаков підкresлив, що органи місцевої влади і комунальні підприємства повинні вхіти всіх заходів для збереження існуючих графіків подачі води споживачам. Крім того, він доручив посилити роботу з погашенням заборгованості по оплаті за воду та енергоносії. «Ситуація непроста, але контролювана. Тому органи місцевого самоврядування повинні оперативно відпрацювати це питання, разом з Міністерством фінансів Криму знайти джерела фінансування. Незважаючи на погодні умови, вода в будинках кримчан повинна подаватися безперебійно», — заявив перший віце-прем'єр республіки.

У свою чергу начальник Регіонального центру з гідрометеорології Криму Анатолій Рошак повідомив, що, за прогнозами на грудень, у Криму кількість опадів складе 60 мм, в горах — 158 мм, при нормі 47 і 122 мм відповідно. «Загалом синоптичний прогноз оптимістичний. Збільшення опадів і відносно теплий температурний режим заповнять нестачу води у водосховищах», — повідомив він.

У рамках наради Павло Бурлаков підкresлив, що в Криму необхідно вирішувати завдання з комплексної модернізації системи водопостачання та водовідведення. Він нагадав, що 2013 року в республіці розпочнуть реалізацію державної програми «Вода Криму».

Крім того, в північних районах півострова планується облаштувати 67 свердловин. «Проблеми водопостачання Криму вимагають системного підходу, часу і значних коштів. Рада міністрів поетапно працює в цьому напрямку. Ключове завдання — забезпечити стабільну подачу якісної питної води кримчанам відповідно до європейських стандартів і знизити собівартість послуг», — резюмував Павло Бурлаков.

ВІДВІДАТИ КРИМ — ОБОВ'ЯЗКОВО!

За версією журналу National Geographic, Кримський півострів очолив двадцятку місць на планеті, які треба обов'язково відвідати 2013 року. Про це повідомляє прес-служба Міністерства курортів і туризму АРК, передає УКРІНФОРМ.

«Кримський півострів з його Чорноморським узбережжям — рай класу французької Рив'єри, але значно дешевший. 300 днів на рік тут тепло і сонячно», — зазначають автори рейтингу і рекомендують відвідати півострів з травня до жовтня, зупиняючись у готелях на південному березі, а також спробувати страви традиційної кримськотатарської кухні.

У редакції журналу зазначають, що Крим — це улюблена місце відпочинку російських царів і радянських воїнів, це місце з багатою історією, культурою та унікальною природою.

National Geographic (National Geographic Magazine) — офіційне видання Національного географічного товариства, засноване у жовтні 18

(Закінчення.
Поч. на 1-й стор.)

Після розгрому військ барона Врангеля частинами Червоної армії новою владою у 1920 році в місті Сімферополі була сформована кавалерійська школа. На території села Перевального розмістилась навчальна рота з її складу. У 1936 році кавалерійська школа була переформована у Курси червоних командирів з польовою навчальною базою на території сучасного Ангарського полігона.

В часи Великої Вітчизняної війни в районі Перевального діяли три загони 6-ї партизанської бригади. Втрати фашистів та їхніх приспішників від партизанських дій були вагомими. Та найголовнішим було те, що ворог відволікав своє війська від фронту для охорони та оборони тилів.

«ТАМ, ДЕ МИ, ТАМ ПЕРЕМОГА!»

У післявоєнний час у Перевальному був сформований унікальний військовий заклад — 165 навчальний центр, що готував військових фахівців для інших країн світу, який у 1980 році був реформований в Сімферопольське військове об'єднане училище. Представники 37 країн світу пройшли підготовку у стінах 165 навчального центру та СВОУ. Саме у Перевальному свого часу набували військових навичок майбутні військові та політичні лідери. До слова, найвидоміший серед них — колишній лідер Лівійської Джамахірії полковник Муаммар Каддафі...

З набуттям Україною Незалежності гостро постало питання про власні збройні сили. Тому військовим керівництвом молодої держави було прийнято рішення про формування на базі СВОУ першого військового з'єднання. 26 липня 1992 року у селі Перевальному розпочала свій ратній шлях 84 окрема механізована бригада — перша новостворена бригада молодої держави.

Відлік історичного шляху

36 окремої бригади берегової оборони Військово-Морських Сил Збройних Сил України розпочався 1 грудня 2003 року, коли згідно з директивою міністра оборони України на базі з'єднань та військових частин 32 Армійського корпусу Сухопутних військ Збройних Сил України розпочалося формування з'єднання. За короткий проміжок часу була створена бригада, яку очолив полковник Сергій Бондаренко. Згодом управління бригади перемістилося до села Перевального. 23 лютого 2008 року в урочистій обстановці особовому складу бригади було вручено Бойовий прапор.

Протягом останніх років тривало становлення військових частин та підрозділів бригади, ішла повноцінна бойова підготовка. Починаючи з березня 2004 року, коли морські піхотинці з'єднання взяли участь у проведенні сухопутної фази навчань «Щит миру — 2004», широку військовослужбовці бригади гідно представляли Військово-Морські Сили на національних та міжнародних навчаннях.

Після створення в бригаді два роки тому унікального гірсько-піхотного підрозділу (таких батальйонів у складі Збройних Сил України лише два) бойові можливості бригади значно розширилися. За словами командира гірських піхотинців майора Юрія Головашенка, служба в його підрозділі інтенсивна, до такого ритму армійського буття спонукає сама кримська природа. Так вони і є, адже незалежно від пори року, ігноруючи іноді геть несприятливі кліматичні умови, особовий склад підрозділу опа-

новує складну науку ведення бойових дій у гірсько-лісистій місцевості. А в перервах між «боями» гірські піхотинці облаштовують в горах військове стрільбище для ведення вогню зі стрілецької зброї та озброєння БМП, клас гірської підготовки та гірську смугу перешкод. Труднощі не лягають бажаючих бути у складі цього підрозділу, адже вважається, що служити тут цікаво та престижно.

Слід відзначити й перевальських танкістів, які нещодавно стали активними учасниками змагань цього роду військ. Під час індивідуального нагородження найбільше відзнак та заохочень від міністра оборони та начальника Генерального штабу — Головнокомандувача Збройних Сил України отримали саме танкісти з Перевального. Це підтверджує й перше місце в номінації «Кращий екіпаж Збройних Сил України з виконання вправи контрольних стрільб з озброєння танка».

...Спілкуючись з військовослужбовцями бригади, я звернув увагу на шеврон частини. На ньому, захищений прапором Військово-Морських Сил України та золотими козацькими шаблями, зелені Кримський півострів. А по колу напис: «Там, де ми, там перемога». Як запевнив нинішній командир бригади полковник Сергій Стороженко, особовий склад частини з Перевального щоденно ратною працею, сумлінною службою підтверджує відданість цьому гаслу.

Владислав СЕЛЕЗНЬОВ,
підполковник

СІМ ФУТІВ ПД КІЛЕМ!

Нещодавно в Севастополі відбулась регата на приз журналу Міністерства оборони України «Військо України». Організаторами регати, яка була приурочена до свята — Дня Збройних Сил України, стали Федерація вітрильного спорту України та журнал Міністерства оборони України «Військо України». До змагань долучились іменні українські яхтсмени, спортсмени армійських і флотських клубів.

У перегонах взяли участь тільки спортивні яхти-монотипи «Melges-24». Клас «Melges-24» (цифра 24 означає довжину яхти у футах) — монотипний спортборд, відомий своєю здатністю розвивати велику швидкість навіть на «скромних» вітрах». У світі популярність цього класу швидко зростає. Останній чемпіонат світу зібрав близько 150 учасників, серед них були й українські екіпажі.

Основна мета, яку ставили перед собою організатори регати, — привернути увагу громадськості, армійської і флотської молоді до здорового способу життя, а крім того, продемонструвати, наскільки навички

управління вітрилами сприяють професійній підготовці майбутніх офіцерів флоту і військових моряків.

Дводенні змагання запам'ятались не тільки гострою і безкомпромісною боротьбою, а й висококласною організацією. За результатами шести гонок визначився чемпіон 2012 року, ним став екіпаж під керівництвом Василя Гуреєва — президента Федерації вітрильного спорту України.

На думку співорганізатора змагань — головного редактора журналу «Військо України» Олександра Клубана, вітрильний спорт повинен стати невід'ємною складовою служби у Військово-Морських Силах України. В свою чергу президент Федерації вітрильного спорту України Василь Гуреєв зазначив, що нинішню регату планують зробити традиційною, аби надати новий поштовх розвитку вітрильного спорту в Севастополі та Україні, а також залучити більше нових людей і особливо військових моряків до заняття цим захоплюючим видом спорту.

Владислав СЕЛЕЗНЬОВ

СРІБНИЙ ВІДБЛІСК НАДІЇ

Здається, зовсім недавно я сама їхала в Судак на Відкритий міжнародний творчий конкурс журналістів «Срібне перо», щоб отримати диплом лауреата і п'ятійній знак. Ми спілкувалися з колегами про спільні для всіх країн сучасні проблеми журналістики, дізnavалися про чужий досвід і ділилися своїм.

Минув рік і нова, вже оди- надцята за рахунком, урочиста церемонія нагородження переможців збирає журналістів з усього світу знов у чудово му туристсько-оздоровчому комплексі «Судак». Заснований у 1998 році Кримською республіканською організацією Національної спілки журналістів України конкурс у різni роках за підтримки Верховної Ради, Ради міністрів АРК, голів різних міст проводився в Сімферополі, Краснопerekopську, Феодосії, Ялті, Євпаторії...

А Судак, зустрівши учасників у середині грудня минулого року не по-зимовому теплим і яскравим сонцем, подарував такі три чудові дні на березі Чорного моря, що просто покорює їх, зарядив особливою енергією творчості, яка народжується лише там, де є щирість, розуміння і справжня дружба. І організатори вирішили в 2012 році розповісти про це місто інформаційними засобами конкурсантів якомога більшій аудиторії читачів, телеглядачів і радіослухачів. До того ж привід для цього був особливий: Судаку — 1800 років. Вони не виключають, що наступного творчого року в конкурсі можуть додатися нові номінації «За кращу публікацію про Крим» і «За кращу публікацію про Судак».

Конкурс змінюється творчо і географічно. Він розширяється, зростає його популярність. Це підтверджують і цифри. Якщо в 1998 році в ньому взяло участь двадцять видань і редакцій, то в наступному році кількість учасників подвоїлася, а в 2004-му на адресу журі надійшло понад тріста творчих робіт журналістів друкованих та аудіовізуальних засобів масової інформації. З третього конкурсу участь у ньому почали брати представники інших регіонів України. Він перетнув межі Криму і активно вийшов на всеукраїнський рівень, запрошуючи і приймаючи колег з більшого за кордоном.

Так кримський конкурс «Срібне перо» став міжнародним відкритим творчим змаганням журналістів, в якому можна випробувати себе в різних напрямках публіцистики, телевізійних і радіопрограм, інтернет-видань, підготовки кадрів для засобів масової інформації. Цього року запроваджено нову номінацію з медіадизайну. Роботи учасників оцінювало

журі, до складу якого увійшли директор Інституту журналістики Київського національного університету ім. Т. Шевченка Володимир Різун, професор Таврійського національного університету ім. В. Вернадського Наталія Яблоновська, заступник Голови Верховної Ради АРК, заслужений журналіст України Григорій Іоffe, провідні журналісти України та Криму Жанна Мазицька, Людмила Мех, Валентин Козубський, Бекір Мамутов та інші.

Що ж відкрили вони цього річ у скринці електронної пошти «Срібного пера»? Голова журі Галина Михайлена, заслужений журналіст України, шеф-редактор журналу «Обличчя Криму», лауреат Премії АРК, порівняла її місткість зі скринькою Пандори. За давньогрецьким міфом, вона з цікавості відчинила скриню, підкинувши й Юпітером, і випустила в світ сховані в ній богами біди,

ньюю з яскраво вираженою позицією, точкою опори особистості в суспільстві.

Концентрація талантів у великом залі бізнес-центру «Шовковий шлях» просто зашквалювала. Привітання на їхнюю адресу надійшли від керівників трьох гілок кримської влади: Голови Верховної Ради АРК Володимира Константинова, Голови Ради міністрів АРК Анатолія Могильова, Постійного Представника Президента України в Криму Віктора Плакиди, голови Державного комітету телебачення і радіомовлення України Олександра Курдіновича. Прибула делегація з Всеукраїнської асоціації журналістів у складі шести осіб.

У жовтні ми провели свій журналістський конкурс у Підкіні, — сказав її керівник. — А в Крим приїхали, щоб через конкурс «Срібне перо» глибше співпрацювати з вами.

З організаторами і гостями

у професії та житті Ігор Лубченко, колишній багаторічний голова Національної спілки журналістів України, який недавно пішов з життя. Присутні хвилиною мовчання вшанували його пам'ять.

А новий керівник Спілки Олег Наливайко повідомив про заснування журналістської премії за захист свободи слова ім. І. Лубченка і вручив грамоту з грошовим еквівалентом її першому лауреату — співзасновнику газети «Дзеркало тижня», голові комісії з журналістської етики Володимиру Мостовому. Наступного дня він провів з учасниками конкурсу майстер-клас «Проблеми етичної відповідальності в сучасній журналістиці».

Професійно кваліфікованих робіт, кожна з яких може бути майстер-класом для авторів-початківців, є багато серед відзначених у конкурсі «Срібне перо — 2012». Редактором року названий Олександр Ломтев із м. Сарова Ниж-

рело» з смт Нижньогірського і, зокрема, Бекіру Аблاءву з газети «Шкільний ковчег» за дебют у кримській журналістиці. Всього лауреатами у восьми номінаціях конкурсу стали більше п'ятдесяти журналістів і чотири творчі колективи.

Урочистості та святковості церемонії нагородження надали виступи хореографічних колективів ТОК «Судак» і Кримського медичного університету, вокального ансамблю «Слов'яночки» Кримської філармонії.

Професія журналіста подібна професії медика. Він, як і лікар, шукає хвороби в суспільстві. Інші причини, «лікування», не передозуючи препаратів і засобів пера та мікрофона, разом з журналістами обговорювали протягом трьох днів з 22 до 25 листопада на засіданнях «круглих столів», майстер-класах, презентаціях журналістських видань, телеробіт, фотовиставок, електронної книги Г. Михайлена «Царські діти. Молодші Романови» голова Республіканського комітету

РЕДАКТОР — ОД БОГА

У привітному Бердичеві, либо, не знайти людини, котра б не знала або принаймні не чула про Петра Залізного. Пан Петро один із небагатьох свого часу був удостоєний ордена Фонду Святої Марії «За людяність та милосердя», який йому разом з іншими співдніками високої духовності вручив у своїй резиденції митрополит Володимир. У супровідному документі до нагороди акцен- тується: «...за добробчинну діяльність, великий внесок у відродження духовності та моральних цінностей». І Петро Залізний цілком достойний такого, як епископ Вінницький, Хмельницький, Житомирський і Полтавський, очільник благодійного відділу Союзу вільних церков християн евангельської віри України, а ще він — Президент благодійної організації «Відкрите серце», що вже чимало років продуктивно діє в живописному кутку Бердичівщини — сели Оздівка.

Петро Залізний — багаторічний головний редактор реалігійного часопису «Євангельська нива», котрий видається виключно на пожертви людей, чиї серця і душі невід'ємно порідні з Богом. Уже тривалий час Петро Залізний залишається членом Асоціації Всеукраїнської громадської організації «Асоціація журналістів», видавців і мовників «Новомедіа».

Багаторічна творча дружба єднає його з місцевими засобами масової інформації. Особисто я був свідком того, як під час святкування чергового ювілею газети «Колос», що видається в місті Погребище на Вінниччині, Петро Залізний, який того часу перебував у закордонному відрядженні, доправив колективу журналістів-надросян подарунки, а також і їхнім родинам.

Кілька років тому, довідавшись про проблеми з виходом у світ єдиного україномовного на теренах Кримського півострова тижневика «Кримська світлиця», Петро Залізний тут же звернувся до своїх колег по віросповіданню, аби кожен з них передплатив бодай по примірнику цієї газети. Особисто він уже багато років залишається

АРК з інформації Вадим Волченко, голова Постійної комісії Верховної Ради АРК з питань нормотворчої діяльності, організації роботи Верховної Ради та зв'язків з громадськістю Костянтин Бахарев, міський голова Судака Володимир Серов.

Дорозмові висловлені професіоналами журналістики думок уважно прислушалися студенти відділення журналістики ТНУ ім. В. Вернадського і нові члени Національної спілки журналістів України, яким Олег Наливайко вручив членські квитки.

— Ми раді кожній такій зустрічі, — сказала голова оргкомітету конкурсу, голова Кримської республіканської організації Національної спілки журналістів України Людмила Хорошилова, — щоб показати, який чудовий наш Крим і як він надихає на творчість усіх, хто хоч раз відчує його особливу привабливість та енергетику, щоб порадіти за лауреатів, обговорити спільні проблеми, знайти нових друзів і просуватися вперед на радість собі і користь людям.

Валентина НАСТИНА

хвороби, недоліки і злочини. — У більш як чотирьохстах надісланих на конкурс матеріалах зібрано стільки негативних фактів, що, здається, також має справу зі скринькою Пандори, — прокоментувала голова журі.

Більш або менш професійно скроєні такі публікації справді є сьогодні абсолютно в кожному періодичному виданні. Однак згадаймо: коли випущена Пандора зараза розлітася по світу і почала жалити людей, міф на цьому не закінчився. З-під закритої кришки скрині доносився ще один голос: «Випустіть мене... Я допоможу людям...». Це була Надія. Коли її визволили, вона почала зцілювати людей. Це означає, що навіть у найтяжчі дні, у найчорнішому тунелі попереду світить вогоньк надії.

Г. Михайлена, за її словами, мимоволі аплодувала кожному матеріалу, в якому журналістське розслідування закінчувалося дієвістю вживих після публікації заходів, на сторінках якого прочитувала образну, точну і могут-

гіальної частини конкурсу в цей день у Сімферополі зустрівся А. Могильов. Крім китайських журналістів, у нинішньому році вперше надійшли свої роботи на конкурс автори з Болгарії, Вірменії, Північної Осетії та багатьох інших регіонів Російської Федерації. Реалізувалися і відзначені спільні інформаційні проекти Україна — Ізраїль та Україна — Польща.

— Журналісти частенько шукають «смажені» факти, — сказав, звертаючись до учасників урочистої церемонії, народний депутат України Борис Дейч. — А хотілося б більше читати на сторінках газет і журналів, бачити на телекранах матеріалів про людей простих, їхню громадянську позицію, реалізацію життєвих запитів, виховних і культурних інтересів.

І якщо оцінки журналістами подій у державі та світі збігаються з оцінками історії, значить, вони гідно підтверджають свій високий ступінь відповідальності перед суспільством, перед кожним його громадянином. Таким був

ньюгородської області Росії і Сергій Абрамов з Донецька. У номінації «Журналістська майстерність» відзначена Алла Підлужна, колишній редактор журналу «Український театр» Національного газетно-журнального видавництва. За кращу радіопрограму року нагороджена Світлана Малохатко (Севастопольська РДТРК). Спецприз «Метр» за особливий внесок у розвиток кримської журналістики вручено головному редактору газети «Слава Севастополя» Наталії Троїцькій. Спецпризом «Кримські пріоритети» за імідж Криму відзначений Володимир Чехов з Чикаго (США). Приз за кращу фоторепортажу отримав Олександр Беланов з телеканалу «Росія» (Москва).

За сучасний підхід до журналістської освіти дипломи вручені представникам Харківського національного університету, Таврійського національного університету ім. В. Вернадського, Миколаївського коледжу преси і телебачення, творчого об'єднання юних журналістів «Дже-

НАШЕ «ДЖЕРЕЛО» — НА ВИСОТІ!

У XI Відкритому міжнародному творчому конкурсі журналістів «Срібне перо» я став переможцем у номінації «Дебют у кримській журналістиці». Уявляєте, як це здорово, що мої матеріали оцінювали відомі метри кримської та української журналістики і вони виявилися не гіршими від публікацій справжніх «акул пера»!

Три дні в Судаку були насыченні інтерактивними розмовами і спілкуваннями у неформальній обстановці з цікавими людьми, екскурсіями по чудовому курортному місту. А як нас порадували і збагатили свої майстер-класами відомий російський тележурналіст Олександр Беланов («Розкрити секрет телевізійної майстерності») і справжній ас української журналістики Володимир Мостовий, головний редактор тижневика «Дзеркало тижня», а також презентаціями своїх

книжок Олег Перетяка, незалежний журналіст із Луганська, і Галина Михайлена, метр кримської журналістики, заслужений журналіст України. А головною подією конкурсної програми стала сама церемонія нагородження переможців, грандіозне і шикарне шоу. Примітно те, що під час нагородження Мустафа Аріфову, керівника нашого творчого об'єднання «Джерело» Нижньогірського центру дитячої та юнацької творчості, вручили посвідчення, прес-карту і значок члена Національної спілки журналістів України. Відіємо! І дуже тішить те, що наше «Джерело» знову виявилося на висоті, завоювавши почесні нагороди відразу в двох номінаціях.

Бекір АБЛАЕВ

В ШКОЛІ СВЯТО: КРУГЛА ДАТА!

(Закінчення. Поч. на 1-й стор.)

Тетяна Сухіна теж вручила вчителям грамоти, а Людмила Іванівні — «в останній день осені осінній букет». До речі, квітів цього дня тут не бракувало: це були і «осінні букети», і цілі кошики троянд, і червоні гвоздики, що їх дарували ветеранам школи, які вже сьогодні тут не працюють, але їхні імена назавжди вписані в шкільну історію. Разом із присутніми розглядаємо слайди, присвячені минулому цього навчального закладу, які демонструються під час урочистостей. Деякі зворушують мене ледь не до сліз, бо це не лише шкільна історія, але й моя власна.

Пригадую, як поступово підвищувався статус школи від початкової до неповної середньої і нарешті середньої, як побувала на присвяченіх останньому зрушенню шкільних зборах. Тоді Людмила Іванівна вагалася, а представники української громади, охоплені бажанням таки випустити у великий світ перший український клас в Криму, переконували її по-клопотатися про підвищення статусу школи, не відправляти дітей передчасно у невідоме майбутнє, дітей, які не хочуть розлучатися з цією школою ради інших варіантів, бо люблять її. Людмила Іванівна здолала свою невпевненість й пішла назустріч школярам і, думаю, жодного разу про це не пошкодувала. Тож десь поза кадром я бачу і себе: як розмовляю з першими вчителями українських класів (рік тому бачила одну з них, що перебуває на іншій посаді), я спілкуюся із переможцями конкурсу ім. Петра Яцика, як тішуся під час розважального конкурсу «Коса — дівоча краса», як разом зі шкільним колективом ми святкуємо ювілей Людмили Іванівни, як приводжу сюди під вибори кандидатів у депутати в надії, що вони допоможуть школі матеріально, і події, які запам'ятала, можна перерахувати довго.

Знаменно є те, що 20-річні ювілеї першої в Криму україномовної газети «Кримська світлиця» і першої школи з українськими класами майже збігаються у часі — різниця менше як у місяць. Отже, ми не

тільки друзі, але й однолітки! А тим часом виступає кримський профспілковий лідер працівників освіти Катерина Волкова, яка, окрім грамот, вручає також сертифікат на одержання колективної путівки вчителям на відпочинок до пансіонату. Представник же КРІППО від імені тих, хто проходив там перевідготовку і побував у 33-й школі, яка плідно співпрацює з цією інституцією, заявив однозначно і категорично: «Ваша школа — найкраща, так вважають всі наші слухачі», а також передав чимало корисних і цікавих книг для шкільної бібліотеки.

Втім, «офіціоз» під час святкування вдало чергувався із концертною програмою. Суттєво, що в 33-й школі талановиті не лише десятка півтора учнів із понад тисячі, а практично увесь учнівський загал. Тут виходять на сцену і показують концертні номери цілими класами. Бо якщо здатні опановувати математику і мову, то хіба не здатні до простеньких танцювальних «па»? Дітей не розділяють на хороших і не зовсім, здібних і таких собі, й в цьому теж складова успіху навчального закладу. І хай не кожному підкорюється «Джайф», як четверто-класникам Артуру Селенку та Вікторії Христиченко, але виступити у ролі маленьких барабанщиків або ж взяти участь у виконанні хореографічної композиції «Ковбай» може кожен. А професійно заспівати, якщо треба, допоможуть і батьки. Саме із цією метою побував на

Н. Гончарова

святі Асан Белялов, якого було представлено як «народну зірку України». Старша дочка співака вже зачінчилася цю школу, а молодша наочається в ній зараз. А у батьків є можливість подивитися на школу очима дитини, не видаючи бажання за дійсне. «Спасиби, що ви даруєте хвилини нашого життя нашим дітям!» — звернувся співак до Людмили Іванівни і висловив побажання, щоб у цій же школі навчалися і його майбутні онуки.

Та заспівати було кому і з учнів. Старшокласниця Діана Тимофеєва чудово впоралася із сольним номером, вона виконала улюблену пісню свого директора. А пісні у виконанні шкільних колективів брали за душу перш за все своєю тематикою, бо були вони про Україну, «на весь світ єдину» та стосувалися безпосередньо святкової дати. Подарували присутнім свій співочий привіт і випускники цієї школи, нині студенти Євген Валуєв та Роман Філін. Символічно, що це була «Пісня про друга», а хлопці потоваришували саме тут і мають намір пронести свою дружбу через все життя. Про дружбу, якій навчила школа, говорила і її випускниця Катя Старостіна.

Та любов у випускників школи і її вчителів зважена. На святі урочисто звучать імена тих, хто сьогодні вже став учителями, лікарями, спортсменами, льотчиками, журналістами. І в останньому випадку за прикладом далеко ходити не до-

водиться: на екрани телевізора регулярно можна спостерігати чаївну телеведучу Кристину Яцків. Я давно запримітила цю дівчину, навіть не підозрюючи, що вона є випускницею моєї улюбленої школи.

Не забули під час урочистостей і про своїх нинішніх учнів, якими пишаються і які примножують славу навчального закладу. Це передовсім переможці ІІ та ІІІ туров різноманітних всеукраїнських конкурсів, дійсні члени МАН, дехто з яких поповнить в майбутньому кількість золотих медалістів, котріх на сьогодні вже 64.

Якось по-особливому вражає промова директора сусідньої школи № 3 Олени Гордієнко:

— Двадцять років — це лише старт. І він успішний, тож таким буде і майбутнє. Школа — це соціальний інститут, де рука до руки ідути поряд дитинство, підліткові віки, юність, мудрість, про старість говорити не буду, вчителі старими не бувають. Школа — це те, що залишається назавжди.

І хоча пропиовані слова не мають до 33-ї школи безпосереднього відношення і їх можна застосувати до будь-якої іншої, та вони — саме про те, глибинне, що дозволяє зазирнути в сутність, про те, що привертає мою увагу вже під час неофіційної частини святкування, коли вчителька із сяючими очима заявила: «Що б хто там не говорив, а професія наша — найкраща, нас люблять, нас пам'ята-

ють все життя». І це замість того, щоб побідкатися через низку зарплату, поскаржитися на невідімованих «скажених» дітей, які можуть в коридорі і з ніг збити (чула від когось й про таке). Але ж вони в цій школі і виховані, і нескажені, бо їх люблять і вони відповідають тим самим. Хочеш мати вогороду — подивись на людину налякано і підозріло, зроби їй їде зауваження, і матимеш його. Хочеш мати друга — для початку просто усміхнись... А ще — пам'ятай і згадуй добром словом тих, хто був поряд, і таким самим словом згадають і тебе.

У цій школі не забули і першого її директора Петра Федоровича Важинського, який приймав її в експлуатацію, а зараз є рядовим вчителем праці в одній із шкіл Сімферополя. Це ще він «підняв прapor добра і національного порозуміння», який потім підхопила Людмила Іванівна. Це разом з ним завозили меблі і носили їх на четвертий поверх. Тоді тут працювали й інші люди, яких з часом залишається менше і менше. І спогади ці належать не тільки колишнім вчителям школи Ірині Карнадській, яка їх озвучила.

Мине ще 20 років, і нинішні молоденькі вчительки так само дивуватимуться, що посаджені ними разом з учнями дерева давно повіростали, і все буде тоді трохи по-іншому, та залишаться традиції, традиції добра і любові.

Тамара СОЛОВЕЙ

НА ЦИХ СТИНАХ ТРИМАЄТЬСЯ ІСТОРІЯ...

Сімферополь часто сприймають як суцільні вокзали, транзитне місто на шляху до морського узбережжя з його зонами відпочинку, подорожами на воді і в горах, екскурсіями до визначних місць, пов'язаних з різними сферами життя людей на півострові. Однак він і сам може бути щікавим екскурсійним об'єктом як південна столиця, як населений пункт, що з 2001 року має статус малого історичного міста.

На цього території розташовано 236 пам'яток культурної спадщини, з них 114 — історії та монументального мистецтва, 94 — архітектури та містобудування, 15 — археології та архітектурно-археологічних комплексів, 13 — нововиявленіх. Проте навіть самі сімферопольці часто не знають про деякі з них. А між тим, у місті знаходиться сім пам'яток національного значення: будинки Мільгаузена, Палласа, Таранова-Белозірова, заміський дім М. Воронцова, пам'ятник письменнику К. Треньову, могила художника М. Самокиша і пізньоскіфське городище Неаполь Скіфський. Наприклад, про Неаполь Скіфський чули всі, але мало хто з горян побував у ньому. Значно більший інтерес проявляють до залишків цього древнього кримського поселення іноземні туристи. Лише минулого року його відвідали гості майже з усіх країн світу. Тут було проведено фестиваль.

На громадських слуханнях з обговорення проекту Програми збереження і використання культурної спадщини міста Сімферополь на 2012-2015 роки їхні учасники — представники установ і громадських організацій звернули увагу міської влади на те, що добиратися громадським транспортом до Неаполя Скіфського дуже незручно. Діє лише один автобусний маршрут від залізничного вокзалу, де буває найбільше потенційних екскурсантів з числа прибулих на півострів поїздами пасажирів. Відкриття ж нових потрібно узгоджувати з адміністрацією Придніпровської залізниці — власником примі-

щення вокзалу, яке також є пам'яткою архітектури. І поки це питання буде вирішуватися, у місті беруться до наступного туристичного сезону збільшити кількість вказівників, а на кінцевій зупинці діючого автобусного маршруту встановити банер з детальним описом цього нового історико-культурного об'єкта на його карті.

Сфера охорони культурної спадщини, в першу чергу нерухомих пам'яток, останніми роками стала однією з найбільш вразливих галузей господарського і культурного життя. Недостатність фінансування, науково-дослідних і ремонтно-реставраційних робіт, у деяких випадках надмірно інтенсивна експлуатація окремих пам'яток, непристосованість до сучасних умов знизили рівень економічної ефективності їх використання в курортно-туристичному потенціалі Сімферополя.

Яке красиве місце було колись біля кінотеатру «Космос»! А сьогодні воно поступово втрачає свою привабливість. У поганому стані знаходиться східці та «Стіна плачу» на меморіалі «Дубки». Поблизу нього випасають худобу. А коли представники громадськості спробували навести порядок там і на інших безгосподарних територіях, то не змогли знайти їх балансоутримувачів.

Сергій Павліченко, заступник начальника — начальника відділу охорони культурної спадщини і рекреації головного управління архітектури, будівництва і регіонального розвитку Сімферопольської міської ради, детально розповів про те, як пам'ятки класифікуються за формами власності, які з них перебувають у підпорядкуванні держави, Автономної Республіки Крим, а які належать територіальній громаді Сімферополя. Ця третя група приміщень-пам'яток у зв'язку з дефіцитом бюджетних коштів тривалий час не реставрувалася, в ній не здійснювалися ремонтні роботи. Деякі споруди дуже постаріли. На них втрачено декоративне оздоблення, ділянки карнизів і балконів знаходяться

в аварійному стані. Початок їх реставрації зроблено нещодавно в центральній частині міста — на вулиці Горького. І на неї відразу стало приемішче дивитися.

Рішенням сесії міської ради від 16 лютого 2012 року всі пам'ятки історії та монументального мистецтва, пов'язані з подіями Вітчизняної війни 1941-1945 років, а це комплекс «Вічний вогонь», кладовища воїнів, передані на баланс міському комбінату комунальних підприємств. Нині на місцях поховань встановлюються нові охоронні таблиці з пласти масові замість попередніх з кольорових металів, розкрадених зловмисниками.

А я пишалися всі в місті набережною Салгір! Однак недовою була ця радість. Красива різьблена огорожа привабила шукачів металу, і вона частинами почала зникати з лівого і правого берегів річки. Замінили рештки на пласти масові, та злодійське око вже на них спрямувало свій зловмисний приціл. Настала зима. І в період утеплення будинків від морозів міські архітектори звертають увагу інших власників, комунальних і приватних, на те, що у ході проведення цих робіт не змінилося історичне обличчя фасадів, щоб усі проектно-реставраційна документація узгоджувалася з уповноваженими на це органами. Беручи до уваги те, що більша частина нерухомих пам'яток Сімферополя знаходиться в задовільному технічному стані, місцева влада досліджує і поступово оновлює ті об'єкти, які з часом найбільше постаріли, почали руйнуватися. І культурна спадщина постає як комплекс багатонаціональної та багатовікової історії освоєння території міста. Справжніми перлинами архітектури і містобудування є в ньому собори та інші будівлі Української православної церкви, мечеть Кебір-Джамі Духовного управління мусульман Криму. Нині закінчується реставрація будинку Кримського етнографічного музею. Наступного року планується початок віднови-

Неаполь Скіфський

лювальних робіт у приміщенні Дворянських зборів по вулиці Горького.

Чекають від владних структур прийняття остаточного рішення про переселення радіоредакції ДТРК «Крим» з канати, яка перебуває в державній власності, кримські караїми, щоб розпочати

БЕРЕСТЕЙЩИНА У НАШОМУ СЕРЦІ...

«Кримська світлиця» є газетою особливою — ми не обмежуємося публікаціями лише про життя кримських українців. І цю «особливість» диктує нам специфіка автономії. В АРК переважає російськомовне населення — це факт. Півострів є батьківщиною кримських татар, які хочуть відновити свою національно-територіальну автономію. Це також факт, який українські демократи повинні сприймати з усією серйозністю і керуватися повагою до корінного народу. Українці живуть на чубу у рамках «своєї» держави, але насправді їхнє існування є досить дискомфортним. Тому нам кончено необхідно навчитися мирному співіснуванню. Але не за радянською моделлю, яка передбачала прискорену (наскільки це можливо) асиміляцію етносів. А за демократичною — коли мови і культури зберігаються, але народи-сусіди привчені не лише мирно співіснувати, але й шанувати сусідні культури, цікавитися ними. Тому «Кримська світлиця» так багато уваги приділяє Берестейщині та Кубані, трішки менше — Підляшшю та Придністров'ю. Це ті землі, де українці почиваються приблизно так, як і кримські татари в Криму — «на рідній, не своїй землі». Але говорячи про безправність українців Берестейщини, ми повинні усвідомлювати, що й етнічні білоруси цього краю аж ніяк не почиваються привілейованими. Вони, як і українці Криму, посилено зросійшиються. Ви бачите, скільки відразу парапелей з Кримом? Хіба кримські татарини не зрозуміє берестейця? Чи він не зрозуміє лемка, якого депортували з рідних місць і досі ніхто (на державному рівні) не допомагає повернутися на землю предків? Спокійні дискусії на тему ідентичності завжди наближають нас до консенсусу. Тому мене завжди радує толерантна позиція тих, хто прагне до якоїсь гармонізації міжнаціональних стосунків. Від берестейських активістів українського напрямку неодноразово чува: «Державна мова в країні повинна бути одна — білоруська. Українська на Берестейщині повинна вивчатися як окремий шкільній предмет...». Це набагато поміркованіша позиція, ніж та, яку мали українські партізани з УПА. Вони до 1952 року продовжували збройний опір, сподіваючись, що Берестейщина колись повернеться в лоно неньки-України. УПА тоді програла, але та геройчна боротьба поліщуків багато до чого зоб'язує нас — українців третього тисячоліття. Ми конче мусимо допомогти збе-

регти своє українство хоча б тим людям на Берестейщині, які цього забажають. Навіть якщо хтось прагне зберегти свою окремішню «поліщуківську» самобутність, такі люди будуть нам не чужими. І якщо на Берестейщині колись зміцниться позиції «блорусизаторів», які прагнуть посилити позиції державної білоруської, — це також наші побратими. За умови, що вони уважно ставитимуться до українського «сегмента» на Берестейщині...

І одразу напрошується «кримська» паралель: кримські татари повинні шукати точки дотики з українством? Безумовно. І українці повинні бути готовими до вивчення кримськотатарської. Лише російський велиодержавний шовінізм ми повинні засудити як анахронізм і ганебне історичне явище. Во саме він диктує нам імперське бачення ситуації і орієнтує на «силові» сценарії. Це притаманно Євразії, але не Європі. Національні меншини мають право на повноцінне культурне існування. Ось чому ми подаємо багато матеріалів про Берестейщину і завжди надаватимемо місце тим нашим друзям, які читають «Кримську світлицю» в Інтернеті і час від часу хочуть висловити свою точку зору. Сьогодні надаємо слово відомому культурологу з Берестя Віктору МІСІЮКУ.

— Дякую за увагу «Кримської світлиці» до берестейської теми. В свою чергу пропоную згадати одну із найзагадковіших осіб української історії радянського періоду. Маю на увазі Сергія Тихоновича Бобрьонка. Відомо мені про нього небагато. Народився у Києві в 1921 році. В 1939 році покликаний до війська Ленінським райгійськкоматом Києва. Служив молодшим сержантом у 3-ї прикордонної комендатурі (чи команді) 17-го прикордонного загону. Брав участь у самодіяльності. Війна застала його в казармі 17-го прикордонного загону на території Цитаделі Берестейської фортеці. За спогадами очевидців, був контужений та часто непримітнів, але вперто брав участь у боях. За офіційними даними, він потрапив у полон 25 червня 1941 року. До 1945 року перебував у таборах військовополонених у Польщі, Пруссії та Норвегії. Після війни грав у театрі Заньковецької у Львові. В книзі Василя Голотова «Есть такий фронт» (вона покликана переконати читача, що «одну із славних страниц в історію ВЧК-КГБ вписали львівські чекістки») є розділ

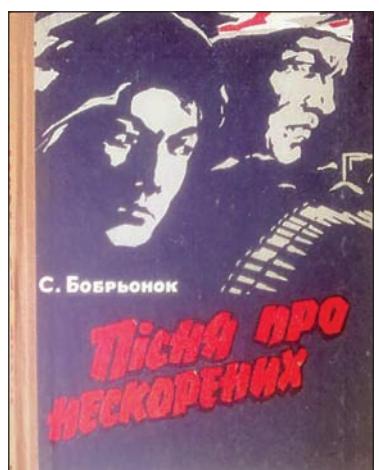
СЕРГЕЙ БОБРЕНКОК. ПОКА БИЛОСЬ СЕРДЦЕ.

Судачи з усього, Бобрьонок друкував у місцевій пресі інформацію про театральне життя і не тільки. Ним були написані книги: «Під стінами Бреста: записки учасника оборони Брестської фортеці». — К.: Молодь, 1958 (перевидана російською мовою); «Пісня про нескорених». — Львів, 1963; «Пісня про бойових подруг». Нариси. — К.: Молодь, 1964; «Побратими». — Львів, 1966. Нагороджений орденом Слави III ступеня і медаллю «За победу над Германієй в Великій Отечественній войні 1941-1945 рр.». За деякими даними, помер у 1996 (за іншими — був живий ще в 1998 році).

Мене дивує те, що цей захисник Берестейської фортеці фактично невідомий у Бересті. Ось кілька фактів, які це підтверджують. Не знав про нього журналіст і літературознавець, ерудит Антон Цвид, тому й не потрапили описанням довоєнного Берестя і фортеці в антології української літератури Берестейщини «До тебе, світе». Про нього не згадував ен-

С. Бобрьонок

циклопедичний довідник «Брест», виданий берестейськими авторами у видавництві «Білоруська радянська енциклопедія». Його ім'я не названа жодна вулиця міста, хоча у радянські часи така традиція була популярна. Нагороди його порівняно з Героем Радянського Союзу майором Гавrilovim дуже скромні. Я розумію, що за значенням участь сержанта була не такою помітною, як оборонця Східного фронту майора Гавrilova. І все ж таки... З кінця війни звання Героя перестало бути чимось надзвичайним. До того ж уціліли прикордонників порівняно з представниками інших військ було небагато. А подвиг Берестейської фортеці асоціюється саме з прикордонниками (що підтверджує

Берестейці Наталя і Вадим Усельонки біля пам'ятника Т. Шевченку у Львові

Берестейці у Львові. Другий праворуч — Віктор Місюк. Крайній праворуч — передплатник «КС», львів'янин, професор Роман Пляцко

Пропонуємо увазі читачів інтерв'ю з відомим діалектологом Федором Климчуком (на фото), надруковане в газеті «Вечерній Брест».

Федір КЛІМЧУК

«ПОМРУТЬ ГОВІРКИ — МОВА СТАНЕ МЕРТВОЮ...»

— **Федоре Даниловичу, як ви прийшли до такого розуміння великого значення говірок?**

— Насамперед була цікавість. Завжди вважалося, що «вищий сорт» — це літературна мова, а «нижчий» — сільська. Ще у старших класах у моїй душі визрів протест: я вважав, що це не зовсім так. Яка багата поліська мова! І дуже шкода, що вона зникає...

— **Тому стали аспірантом Інституту мовознавства Академії наук?**

— Ще в юнацтві я записував пісні, щоб просто їх співати. Пізніше написав лист в Академію наук, де висловив свої думки щодо значення місцевої мови. Мені дуже серйозно відповіли і порадили займатися вивченням західнополіських говірок. Потім багато років співпрацював з Микитою Толстим, правнуком великого російського письменника, який багато років очолював поліські експедиції. Микита Ілліч збирав лексику, перлини духовної культури. Потім налагодилися стосунки з українськими вченими, які займалися вивченням місцевих говірок. Було очевидно, що народне багатство можна і треба зберегти.

— **Які наукові праці найбільше запам'яталися?**

— Одна з основних робіт — «Лексичний атлас білоруських народних говірок», який вийшов у п'яти томах, був відзначений Державною премією. В його підготовці брали участь близько 30 авторів, шість із них стали лауреатами, у тому числі і я. Пам'ятна також праця над словником білоруських говірок Північно-Західної Білорусі та її прикордоння. Тоді виїжджали в експедиції в Литву, Латвію. В Прибалтиці виявили два села переселенців з Брестського регіону. Вони зберегли свою мову, пісні. Тривало і продуктивно була праця над «Загальнослов'янським лінгвістичним атласом», який містить говірки більшості слов'янських країн. Було багато виступів на наукових конференціях не лише в Білорусі, а й в інших країнах.

— **А як у вас з'явилася ідея перекладати літературні пам'ятки «сільською мовою»?**

— Спочатку ставився до цієї праці, як до хобі. Ознайомився з російською літературою, часописами на народній мові. Переїбував під враженням, натхненний цим, вирішив спробувати власні сили. Перекладав твори на говірку села Симоновичі Дорогичинського району, найбільш мені відому.

— **Складно перекладати відомі літературні твори на мікromову?**

— По-різному було. Щось складніше, щось простіше давалося.

ПРО АВТОРА: Ф. Д. Климчук народився 27 лютого 1935 року у селі Симоновичі Дорогичинського району. Закінчив Пінський учителевський інститут, істфак Мінського педагогічного університету імені М. Горького. Навчався в аспірантурі при Інституті мовознавства ім. Якуба Коласа АН БРСР. Захистив кандидатську дисертацію на тему: «До лінгвогеографії Західного Полісся». Автор понад двохсот наукових праць у галузі діалектології. У складі авторського колективу отримав Державну премію Республіки Білорусь 2000 року в галузі гуманітарних і соціальних наук за цикл праць «Лексичний атлас білоруських народних говорів». Переклав на горівку рідного села твори Л. М. Толстого, М. В. Гоголя, Новий Заповіт тощо.

Спочатку прочитував переклади батькам. Траплялося, перекладеш фразу дослівно, а вони відхиляють. Мовляв, «у нас так не кажуть». Доводилося починати заново, працювати до того часу, поки «рецензенти» не вигукували: «А ось це — наше!». Словникового запасу мені, уродженцю села, вистачало, головне було — правильно і до місця підібрати слова. Допомагали односельці та колеги.

Загалом, тут є проблема — який алфавіт чи, докладніше, транскрипцію вживати? Треба, щоб люди читали так, як слово вимовляється. Наприклад, російське «і» в українській мові означає звук «ы», а коли взяти білорусько-українське «і», то його як «ы» вже ніхто не прочитає. І таких тонкощів багато...

— На ваш погляд, переклади на мікромові адресовані жителям глибинки чи навпаки?

— Важко відповісти на це запитання. Певно, що одним це цікаво, іншому — ні.

Поліська мікромова — кодифікована літературна мова на основі західнополіських говорів Білорусі. Спроbu її створення робили в 1980–1990 роках кілька поліських філологів і літераторів. Належить до слов'янських мікромов. Лексично і граматично дуже близька до української мови, однак носії західнополіських говорів, як правило, себе з українцями не ототожнюють. Рідкісні приклади нерегулярного письмового вживання місцевих говорів відзначенні на Поліссі вже в XVI і XVII століттях. Формування безпосередньо поліської літературної мови почалося в 1988 році, завдяки намаганням філолога і поета Миколи Шеляговича.

— Наскільки багата західнополіська мова?

— Мова — найбільше багатство, ще до кінця не оцінене. Правда, коли раніше вважали, що говорки — це дурість, і їх треба знищити, то тепер такої тенденції вже нема. Літературна мова, вважаю, походить від говорів. Тому що вона вийшла з цих говорів. І в багатьох країнах «місцевою мовою» видають газети, часописи, пишуть романы, існує свій театр. Як довго притримаються говорки — важко сказати. Не секрет, що населення старіє, зникають цілі села...

На жаль, мова сучасної молоді набагато бідніша від мови літніх людей. Хоча більшість поліщуків не забуває свої корінні слова. Говоріку, яку мені одного разу довелося почути у селі Городна Столінського району, інакше я дивом не назвеш. Устами селян, здавалося, говорила сама історія. Більше такого я ніде нечув. Я думаю, що настане час, коли все це народне багатство буде належним чином оцінене. Головне, щоб не було пізно.

— І все ж, чому бідніша сільська мова? З чим це пов'язано?

— Скоріш за все, з нашою загальною культурою, та її різними пласти населення перемішуються. Ті, хто говорить по-своєму, ніби бояться, щоб із них не сміялися і не використовують повний словником запас рідного села. Мовляв, краще помовчу. Багата мова не в столицях, а в окремих селах, де живе корінне населення.

— Федоре Даниловичу, ви очолюєте західнополіське науково-краєзнавче товариство «Загороддя». Яку мету ставить перед собою організація?

— Мета одна — зберігати західнополіські говоріки, наскільки це можливо. Прихильників організації, на жаль, не так багато.

Розмовляв
Сергій Мощик

* * *

Аповесць М. В. Гоголя
«Страшная помста».

Переклад Ф. Клімчука

«Дивный Дніпро в тиху погоду, як спокойно й помалу нысы чырэлісы й горы повны воды свой. Ны зворухнэ; ны захрабость. Дывысся й ны знайш, йдэ чы ны йдэ ёго вэлычна шырыня, і здаецца, бы вэсь вылытый він з шкла і бы сынява люстранныя дорога, бы міры в шырыню, быз конця в довжыню, лытъть і в'єцца по зылёному світу. Люботоды й гарячому сонцю оглянутись з высочыні і опустыты лучі в холод шклянейі води, і лісам, шо коло бэрога, ясно освітиться в водах. В зылёных кучырах вони зблылись разом с полёвыми квітками коло водэй і, нахыльвшись, дывлецца на самих сибэ, шо в воді, і ны надзвілецца, і ны натішещца самыми собою, і всміхуецца тым, шо в воді, і витают йіх, махаючи голлем. В сырэдыну Дніпра вони ны посміють глянуть: ныхто, кроме сонца й синявого неба, ны дывыцца в ёго. Мало якая птушка долить до сырэдыны Дніпра. Пышный! Ныма рыки такэй, як він, на всім світі».

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

ГРУДЕНЬ

6

День Збройних Сил України. Встановлений постановою Верховної Ради України в 1993 році. Це свято відзначається щорічно 6 грудня — в день ухвалення в 1991 році Закону України «Про Збройні Сили України».

Народилися:

1899 р. — Олександр Оглоблин, український історик, архівіст та політичний діяч, автор близько 1000 наукових праць.

1903 р. — Микола Колесса, композитор, диригент, педагог, патріарх української діригентської школи.

Б. Грінченко

7

День місцевого самоврядування в Україні.

Міжнародний день цивільної авіації.

Померли:

1870 р. — Михайло Вербицький, український композитор, хоровий диригент, священик, громадський діяч, автор гімну України «Ще не вмерла Україна».

1936 р. — Василь Стефанік, письменник, майстер новели.

8

1868 р. — у Львові засновано товариство «Просвіта».

1919 р. — коаліція союзників визнала східним кордоном Польщі лінію Карзона, юридично затвердивши окупацію Польщею етнічних українських земель — Холмщини, Лемківщини, Післяння і Підляшшя.

1991 р. — лідери Росії, України і Білорусі підписали «Біловезьку угоду» про створення СНД.

Народився:

1900 р. — Михайло Теліга, кубанський бандурист, учасник Визвольної боротьби у лавах Армії УНР.

Помер:

1989 р. — Микола Левицький, президент УНР в ексилі.

9

Народилися:

1863 р. — Борис Грінченко, письменник, етнограф, мовознавець, пе-

рекладач. Автор фундаментальних етнографічних, мовознавчих, літературознавчих та педагогічних праць, історичних нарисів, перших підручників з української мови й літератури, і «Рідного слова» — книжки для читання в школі. Укладач чотиритомного тлумачного «Словаря української мови».

Один із організаторів і керівників товариства «Просвіта». 1897 — Борис Тен (Микола Хомичевський), поет і перекладач, православний священик. Член Спілки письменників України. Літературний псевдонім походить від стародавньої грецької назви річки Дніпро — Борисфен (Бористен).

10

День прав людини.

Народилася:

1833 р. — Марко Вовчок (Марія Вілінська), українська письменниця. Була знайома з Т. Шевченком, П. Кулішем, М. Костомаровим, І. Тургенєвим, Жулем Верном. Її твори мали антикрайсьницьке спрямування. Також описувала історичне минуле України.

Помер:

1986 р. — Володимир Верменич, український композитор, хоровий диригент.

11

Помер:

1891 р. — Олександр Потебня, український мовознавець, філософ, фольклорист, етнограф, літературознавець, педагог, громадський діяч, член-кореспондент Петербурзької АН з 1875 р.

12

День Сухопутних військ України.

1674 р. — у Києво-Печерській друкарні вийшов перший короткий нарис історії України — «Синопсис».

1764 р. — російська імператриця Катерина II склавала Гетьманщину в Україні.

В. Симоненко

ЩОБ ОТРИМУВАТИ ГАЗЕТУ З СІЧНЯ, ВСТИГНІТЬ ОФОРМИТИ ПЕРЕДПЛАТУ ДО 10 ГРУДНЯ!

ШАНОВНІ ЗЕМЛЯКИ! УКРАЇНЦІ! ЗВІЛЬНИМО УКРАЇНСЬКЕ СЛОВО, ГАЗЕТУ, КНИГУ, КУЛЬТУРУ, ДУХОВНІСТЬ З-ПІД ОБЛОГИ ВЛАСНОЇ БАЙДУЖОСТІ Й ЧУХРАЙНСТВА! КУПУЙТЕ, ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ, ЧИТАЙТЕ, ПРОПАГУЙТЕ, ПІДТРИМУЙТЕ РІДНЕ, УКРАЇНСЬКЕ!

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС «КРИМСЬКОЇ СВІТЛИЦІ» — 90269. Вартість передплати: 1 місяць — 9,27 грн.; 3 місяці — 27,21 грн.; 6 місяців — 52,77 грн.; на рік — 104,34 грн. Передплатіть «Кримську світлицю» не лише для себе — зробіть подарунок своїй школі, бібліотеці, рідним, знайомим: чим більше в українського друкованого Слова буде шанувальників, тим надійнішим буде його майбутнє! Адреса редакції: 95006, м. Сімферополь, вул. Гагаріна, 5, к. 14. Тел.: (0652) 51-13-24, (050) 957-84-40; ел. пошта: kr_svit@meta.ua; Інтернет-сторінка: http://svitlytsia.crimea.ua

Державний комітет зв'язку та інформатизації України

АБОНЕМЕНТ

На газету

90269 (індекс видання)

«Кримська світлиця»

(найменування видання)

Кількість комплектів

на 200 рік по місяцях

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Куди

(поштовий індекс)

(адреса)

Кому

(прізвище, ініціали)

ДОСТАВНА КАРТКА-ДОРУЧЕННЯ

На газету

90269 (індекс видання)

«Кримська світлиця»

(найменування видання)

Кількість комплектів

на 200 рік по місяцях</

БОРИСУ ТКАЧЕНКУ – 75!

ЖИВЕ БОЛЯМИ

Борис Іванович Ткаченко — український письменник, краєзнавець, етнограф, історик, публіцист, почесний громадянин м. Лебедин Сумської області, член НСПУ. Народився 18 грудня 1937 року на хуторі Масюки Гадяцького району Полтавської області.

Закінчив Київський державний університет ім. Т. Г. Шевченка. Автор книжок «Соцість», «Поле без гербіцидів, душа без погонича», «Під чорним тавром», «За горами гори. Правда про Чечню», «Лебедія», «Пісні рідного краю». Лауреат премії імені М. Хвильового.

...Народився Борис Ткаченко в родині селян Івана Давидовича Ткаченка і Марії Панасівни (у дівоцтві Шостак). Діда Давида родом із Лебедином розкурулили й родина опинилася на Донбасі, там батько Іван побрався з матір'ю, яка походила також із Лебедином. Згодом молодята приїхали до Гадяча, де й народився Борис. Після смерті матері батько перевіз дітей до Лебедину на куток Кобище, в рідній краї, мешкав на околиці села біля лісу, тому й мав прізвисько «Вовк».

Цікавий факт у долі Бориса Івановича: до першого класу пішов 1945 року в Лебедині, а навчався початкової грамоти у школі, яка була розташована у будинку, де в червні 1859 року, втретє приїхавши в Україну, мешкав Тарас Шевченко. На просторах Лебединщини свого часу мандрували і народний філософ-просвітитель Г. Сковорода. У 50-х роках XIX століття до Лебедину приїжджали професори Харківського університету І. Срезневський, О. Потебня, письменники П. Гулак-Артемовський і Г. Квітка-Основ'яненко. Значною подією для лебединців був приїзд Т. Г. Шевченка — видомого поета і художника, твори якого вже давно «ходили» в народі.

Перед від'їздом у Санкт-Петербурзі Тарас Шевченко познайомився з Олександром Дмитровичем Хрушевим — ліберальним поміщиком, який був членом Харківської

губернської комісії «по влаштуванню селянського стану» і брав участь у підготовці реформи 1861 року з розкріпаченням селян. Тоді Хрушев і запросив Шевченка погостувати у його маєтку на хуторі Лихвина, що на Лебединщині.

26 травня Т. Шевченко виїхав з Санкт-Петербурга до Москви, де поета чекав О. Д. Хрушев, котрий приїхав туди з Північної Пальміри поїздом на кілька днів раніше. 28 травня 1859 року Шевченко вже у Москві. Наступного дня Шевченко і Хрушев виїжджають з Москви в Україну, маршрут пролягав через Тулу, Орел, Курськ, Суми. 5 червня прибули до Сум, потім добиралися відомим харківським поштовим трактом через Боромлю, Тростянець, Охтирку, а далі на Олешино і, нарешті, Лебедин.

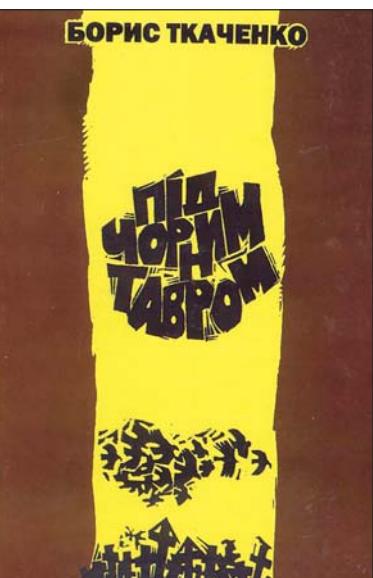
У Лебедині поета тепло прийняли в господі братів Олексія і Максима Михайловичів Залеських. Вони жили в невеликій садибі на колишній Михайлівській вулиці. За переказами тут, у діда Залеських Федора, гостював мандрівник-філософ Григорій Сковорода. Так, майже через століття в Лебедині переплелися стежки двох великих людей. Серед них, хто циро зустрічав Шевченка в Лебедині, був і художник Otto Maximovich Цеге фон Мантейфель. Художню освіту він здобув в Академії мистецтв, потім служив у Вознесенському уланському полку, який у 1859 році квартирував у Лебедині. В Лебединському художньому музеї збереглася одна з картин Мантейфеля «Поміщицький дворик», на якій зображені садиби братів Залеських. Отже, можна сказати, що основи духовності Бориса Ткаченко в夙тували у Шевченковому середовищі, в стінах бу-

УКРАЇНИ

дівлі, яка пам'ятала українського пророка.

Повернувшись до Лебедини, Борис Ткаченко працював агрономом. Саме в цей час і почав перші проби пера — виробничі агрономічні дописи на тему органічного землеробства, екології. Доля не заважала була до нього побажливово. Спеціаліста з університетською освітою не допускали до роботи за фахом. Працював лудильником, зварником, комбайнєром, шофером, головним агрономом Лебединської райспільноти, багато сил віддаючи громадській роботі щодо зміцнення суверенності України. Його ім'я знайоме

читачам за гострими публіцистичними нарисами у місцевих газетах та журналі «Україна». Книжки Бориса Ткаченка «Соцість», «Поле без гербіцидів, душа без погонича», «Лебедія», «Важка стежка до Бога» засвідчили його велику любов до землі і людини на ній.

Окрім сільськогосподарських проблем, Бориса Івановича непокоїла інша жахлива тема українського буття — Голодомор, питання, які непокоїли все більше, як вглиблювалися в архіви та вслушався у спогади та на які не міг дати відповідь. Чому такою важливою є кваліфікація Голодомору 1933 року як геноциду? Які підводні камені ми знаходимо на шляху до визнання цієї трагедії геноцидом? Чому так багато людей, як у нашій країні, та і за кордоном, відмовляються повірити в те, що радянська влада в часи І. Сталіна була здатна нищити людей? Чи мають історики в своєму розпоряджені факти, які можуть довести, що Голодомор 1933 року був геноцидом українського народу?

І розпочалася присіплена робота в архівах, зустрічі з очевидцями минулих трагедій на селі, листування. Здається, немає на Сумщині

жодного села, в якому письменник не був, не записав його історію, не зустрівся з очевидцями голодних років — довoeнних і після кінця Другої світової війни. Під час тих мандрів та пошукув переконався, що сучасне по коління громадян України пам'ятає своїх померлих від голоду дідів та прадідів. Ось тільки причина голодних смертей залишається для багатьох нез'ясованою. Щоб розкрити сталінський злочин, щоб виявити всі засоби маскування загибелі мільйонів людей на тлі голодних смертей десятків тисяч людей, треба було провести справді ювелірну роботу. Надто кваліфікованими в приховуванні злочину виявилися кати українського народу. Не варто забувати й того, що Сталін не побажав залишити живими й безпосередніх організаторів винищувальної акції («ништівного удару») — як він висловлювався). Життя зберегли тільки найбільш наближені до нього особи — Каганович і Молотов. Обидва залишили спогади (Молотов — у формі бесід з письменником Ф. Чуєвим, який їх таємно записав на пілівку). Але у спогадах немає згадки про Україну. Навіть про перебіг колективізації в СРСР ці кати розповідали неохоче.

Нарешті в Сумському видавництві «Мрія-1», завдяки фінансовій допомозі Марії Фішер-Сліж (Канада) і Сумської облдержадміністрації та при художньому оформленні київського художника Василя Переяльського (автора пам'ятного знаку Голодомору на столичній Михайлівській площі), благословляється на світ унікальне видання Б. Ткаченка «Під чорним тавром». Документи, факти, спогади — історична розвідка про геноцид в Україні, і зокрема на Сумщині в 1932–1933 роках, скріплена найвищою судовою — людською пам'яттю. Це грунтovne історичне дослідження причин і наслідків, проведене на основі місцевих фактів, документів і спогадів очевидців, матеріалів Сумського обласного архіву, архівів Єкатеринбурга (Свердловська) і Архангельська (РФ), куди висилали сумчан як «ворогів народу», а також Київського архіву кінофонодокументів, архівів СБУ. Автор переконливо доводить вину тогочасного уряду СРСР та місцевих представників влади, піднімає завісу над жахливою таємницею і зложином з винищення генофонду українського народу.

Цієї теми Борис Ткаченко торкається ще 1989 року, але розкрити її, як того хотілося, не зміг. Партийне керівництво району було обурене, мовляв, зводиться наклеп на радянську дійсність. Ще біль-

СВІТЛО! ПАМ'ЯТИ
ПИСЬМЕННИКА
ГЕННАДІЯ
БУРНАШОВА...

«Доброго дня, шановна редакція! Надсилаю вам останню книгу «Герой, визнаний нацією» Г. Бурнашова, душа якого з листопада цього року відійшла у вічність.

Ми отримували її отримуємо газету «Кримська світлиця», до якої Геннадій Васильович хотів вислати і свої матеріали, але... в нього стався черговий інсульт... Цю книгу він все таки побачив, але автограф все ж не міг поставити...

Бажаю «Кримській світлиці» творчих успіхів, великого тиражу.

З повагою,
Емілія БУРНАШОВА
м. Івано-Франківськ

ДОЛЯ ЛЮДИНИ У ДОЛІ КРАЇНИ

Кажуть, що документи говорять самі за себе. Але без творчого опрацювання вони не зможуть повністю відтворити долю людини у зразі тієї доби, дух якої хочемо передати. Потрібен комплексний підхід до розкриття подій минулого і першопричин людських вчинків з позиції історика, літератора і філософа одночасно. Саме такий підхід спостерігаємо при висвітленні певних етапів життя і подвійницького служіння Україні одного з найвидатніших її синів — Провідника ОУН Степана Бандери у документальній повісті «Герой, визнаний нацією», написаній відомим публіцистом, краєзнавцем, членом Національної спілки письменників України Геннадієм Бурнашовим.

Епіграфом до повісті автор дуже вдало обрав слова Ліни Костенко: «Він знов одне — боротьба до загину». Саме в контексті непримиреної боротьби провідника ОУН проти всіх ворогів української державності, зокрема польського, фашистського та радянського режимів, розглядає Геннадій Бурнашов постать цієї непересічної особистості.

У повісті Степан Бандера постає перед нами не як легендарний образ, не як ікона, не як символ, а як реальна людина зі своїми слабостями, проблемами, проте ця людина мала в своєму житті дуже конкретну мету — Соборну Самостійну Незалежну Україну... Книга ілюстрована світлинами та архівними матеріалами, написана цікаво і доступно. Повість, без сумніву, сприятиме зростанню національної самосвідомості, виховуватиме українську молодь у дусі національної гідності, дасть їй розуміння того, якою дорогою цію дісталася Україні незалежність.

(З передмови до книги)

Остання книга Г. В. Бурнашова «Герой, визнаний нацією» є в редакційній бібліотеці. Зaproшуємо...

БІЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЯБЛУНІ – УКРАЇНСЬКІ ЯБЛУКА

Іларіон Мальцев — ровесник «Кримської світлиці», а ще студент — один із мільйона твохсот студентів України (це — щодня студентства, який відзначався 17 листопада). Але для нас найважливіше те, що він — наш читач і передплатник, як були передплатниками його батьки, коли Іларіон був ще маленьким. Перед мною фотографія у «Джерельці» від 13 серпня 1999 року: ось він, шестиричний, разом зі старшеною сестричкою Настєю, портрет якої в українському вбранні в тому ж році прикрашав першу шпалту «Джерельця».

Сьогодні Настя вже доросла. Закінчила школу, професійно-технічне училище, працює закрійницею. А Іларіон тільки-но розпочав своє навчання у Таврійському національному університеті — вивчає історію України. Діти виростили такими, якими і хотів би їх бачити батько,

українець родом із Херсонщини, художник Павло Юхимович Мальцев, який у 1970-ті роки працював головним художником у книжковому видавництві «Таврія», а ще — у «Кримторгекламі». Іларіон — теж художник, він приніс до редакції свої роботи, найвиразніші з яких виконані гелевою пастою. Здебільшого це міські пейзажі, які важко не відізнати, але й важко не подивитися на них по-новому. Вони — і знайомі, і вже інші, бо намальовані з настроем, зі своїм світобаченням. Має вже Іларіон і перші відзнаки — це грамоти за участі в конкурсах дитячого та дорослого малионка. А малює він з раннього дитинства, з тих пір, коли ще живим був батько, до якого в критичну хвилину три години іхала «Швидка допомога»...

І хоча прислів'я «Яблучко від яблунік недалеко падає» вживается здебільшого у не-

гативному смислі, хочеться зауважити: правда, таки недалечко. Від батька у Іларіона і особливе ставлення до української церкви, куди вони колись приходили удвох. Хлопець навіть розмірковував, чи не стати йому священиком. Та в цьому питанні, здавалося б, поставила крапку його внутрішня вимогливість, бо мав перед собою приклад: це отець Володимир, що служить у храмі святих рівноапостольних князів Володимира та Ольги УПЦ КП у Сімферополі. Бо о. Володимир — справжній, і стиль життя його не суперечить тому, що він проповідує з амвона. Втім, хлопець так і не розпрощався зі своєю мрією остаточно: він виконує в храмі обов'язки пономаря, для душі, безкоштовно, вже майже чотири роки.

Юнак вважає себе патріотом України і почувається некомфортно в російськомовному оточенні, попри те, що в ньому і народився. Та поруч був батько, якому теж, певне, було не дуже комфортно. В дитинстві Іларіону не браку-

вало батьківських теплоти і турботи: вони з Настею від-відували театральну студію «Світанок», обео малювали. А ще із семирічного віку Іларіон ходив до танцювального ансамблю «Сонечко», і це тривало вісім років поспіль. Сьогодні він — член колективу вірменського танцювального ансамблю «Арат», де верхня вікова межа — 25 років. І якщо спочатку це вимагало коштів, то з часом хлопців, яких тут брали, від оплати звільнили, і навіть навпаки з'явилася можливість вілтку на гастролях щось заробляти. А для родини, де немає батька-годувальника, це дуже доречно, бо мати не може працювати за станом здоров'я. І тепер на часі її підтримати дітям, як все життя підтримувала їх вона, забезпечуючи максимальні можливості щодо їхнього розвитку і самореалізації. Позаду у Іларіона її астрономічний гурток та гурток малювання, і недільна школа при храмі Трьох Святителів, яку він полишив, потерпаючи від тих суперечностей, що існували поміж представниками церков Московського та Київського патріархатів, які не приховували навіть від дітей.

Втім, мала намір поговорити з Іларіоном ще й про його

студентське життя. Усвідомлюємо ми чи не усвідомлюємо вчасно, але це саме той його період, коли закладається фундамент всього майбутнього, й це стосується не лише фаху, за яким доведеться працювати, але й наступу дружів, що на довгі роки, а то й першого незабутнього кохання. Та і чи не застаріла аксіома, згідно з якою «від сесії до сесії живуть студенти весело»?

І, як стало зрозуміло з розповіді Іларіона, не лише весело, але й змістовно.

Є у нас в університеті туристичний клуб. Разом з іншими його учасники лише за час мого студентства ми побували під Севастопolem на місці Альмінської битви, іздили до Львова, а дніми повернулися з Києва, де відвідали найгарніші його місця. Маємо в університеті і свою команду КВК.

У школі Іларіон, як і його сестричка, передував на домашньому індивідуальному навчанні, та це не завадило йому вступити на бюджетне відділення університету і комфортно почувати себе тепер серед одногрупників. А ще він мріє вже сьогодні написати історію України. Але для цього, як він вважає, йому дуже бракує комп'ютера. Матеріальне становище сім'ї, на

жаль, не дозволяє придбати його ближчим часом. Не можемо посприяти в цьому і ми, бо вже багато років не бачили нової техніки. Та не за горами той час, коли хлопчина почне працювати, і його заповітні мрії здійсниться. Не думаю, що він стане успішним підприємцем: згідно зі спостереженнями педагогів, у нинішніх, не зовсім цивілізованих річкових умовах, ними частіше стають чомуси саме «трічники». Освіченим, здібним людям знайти собі забезпечено майбутнє, на жаль, складніше. Та Іларіон має шанс стати хорошим художником. Бо яблучко біля яблуні, як бачимо, падає недалеко. І історію України, часточкою якої є кожне наше життя, перш ніж написати, він намалює. Вже 20 років творимо її і ми, складаючи літопис українського життя в Криму. А наприкінці грудня святкуватимемо важливу історичну дату — своє двадцятиріччя. За цей час встигли народитися і вирости діти, підхопити і понести в майбутнє батьківські традиції разом зі смолоскипом любові до своєї держави. А чи може бути щось дорожче і важливіше за безкорисливу самовіддану любов?

Тамара СОЛОВЕЙ

ПІЗНАТИ, ЗРОЗУМІТИ, ПІДТРИМАТИ

Нешодавно в Острозькому районі Рівненської області на базі НВК «Межиріцька ЗОШ I-III ст. — ДНЗ (дитячий садок)» був проведений семінар з елементами тренінгу на тему: «Робота з дітьми з особливими потребами», а його учасниками стали практичні психологи, соціальні педагоги та вчителі індивідуальної форми навчання.

Вже не один рік при методичному кабінеті відділу освіти Острозької районної держадміністрації існує психолого-медико-педагогічна консультація, що активно працює та забезпечує психолого-педагогічний супровід у розв'язанні освітніх і соціально-реабілітаційних проблем дітей із вадами психофізичного розвитку. Діючий корекційний заклад, окрім проведення занять з дітьми, велику увагу приділяє роз'яснювальній роботі та консультивально-

методичній допомозі батькам, педагогам, працівникам соціально-психологічних служб. Саме тому завідувач ПМПК Олена Обуховська та практичний психолог, консультант з питань інтелектуального розвитку дитини Ганна Ляшук, організувуючи та проводячи семінар, поставили за мету не тільки ознайомити присутніх з важливими деталями їхньої роботи, але й залучити до участі у тренінгових заняттях, щоб відчути себе на місці своїх вихованців та через власний досвід проаналізувати почуття дітей. «Сьогодні головне наше завдання — це краще пізнати й зrozуміти себе, адже тільки тоді ми зможемо розвивати навички роботи з дітьми та налагоджувати ефективну взаємодію з ними», — зазначили організатори, розпочинаючи засідання.

Однією з основних тем стало обговорення впровадження інклюзивної освіти, що є гнучкою та індивідуальною системою навчання дітей з особливими потребами в умовах середньої загальноосвітньої школи. Інклюзивні школи можуть змінити ставлення до існуючих відмінностей через спільне навчання усіх дітей, створюючи таким чином основу для справедливого та недискримінаційного суспільства, яке заохочує людей жити разом у злагоді.

Досвід багатьох країн показує, що навчання дітей з особливими потребами відбувається найкраще у межах інклюзивних шкіл. Саме в таких умовах ці діти можуть досягти найвищих результатів в освіті та соціальній адаптації. Для ефективної діяльності необхідні спільні зусилля не лише вчителів та персоналу школи, а й учнів-однолітків,

батьків, членів родин. До речі, у новому навчальному році планується введення таких інновацій і в Острозькому районі, зокрема у НВК «Межиріцька ЗОШ I-III ст. — ДНЗ (дитячий садок)» та НВК «Мошаницька ЗОШ I-III ст. — дитячий садок».

Велика увага була приділена спілкуванню педагогів з учнями та ставленню до них у шкільних або дошкільних колективах. Як відомо, тривалий час для визначення вад людей використовували медичні педагогічні терміни та ярлики, приміром: «розумово відсталій», «емоційно нестабільний», «не зданий до навчання». Такі означення прийшли в педагогічну практику з медичних моделей оцінювання, діагностики й реабілітації.

Ярлики можуть спровалити тривалий негативний вплив. Вони недекватно відображають проблеми дитини і мало що говорять про її позитивні якості. Сьогодні педагоги,

які виховують малят із вадами, переходят від ярликів до поділу дітей на категорії до раннього і всебічного навчання учнів без будь-якої класифікації. Вважається, що раннє втручання веде до таких ускідів у розвитку, що надалі ці діти потребуватимуть мінімальної підтримки.

А найголовніше, що змогли зрозуміти учасники семінару під час обговорень та участі у тренінгу, — дитина з особливими потребами потребує не так жалості є співчуття, як прийняття її такою, яка вона є, головне — визнання її повноцінним членом колективу. Дорослий модельє поведінку дитини, ілюструючи своє ставлення. Тому дуже важливо, щоб батьки та наставники знали психологію, індивідуальні особливості особистості й були носіями адекватного ставлення до дитини з особливими освітніми потребами.

Яніна ЩЕРБАНЬ

«ДЕСЯТЬ ЗОЛОТИХ ОСЕНЕЙ КРИМУ...»

Віктор Антонович Лазарук народився 2 листопада 1933 року в селі Дубова Ковельського району Волинської області. Після закінчення філологічного факультету Львівського державного університету імені Івана Франка працював учителем, в редакції журналу «Жовтень» (тепер «Дзвін»), провідним редактором редакційно-видавничого відділу Волинського державного університету імені Лесі Українки. Віктор Лазарук — член Національної спілки письменників України з 1968 року, лауреат літературної премії імені Агата Гелла Кримського. Автор збірок поезій «Синь озерна», «Музика верховіть», «Шацькі озера», «Озерний дзвін», «Глаголи землі», «Літораль», «Отрок Осінь», «Чорне і Біле», «Серед поодиноких друзів і щиріх недругів»; книжок нарисів «Сині очі Волині», «Вікіна», роману-есе у 2-х томах «Світязь».

Так трапилось, що Віктор Антонович тяжко захворів і протягом десяти років змущений був на кілька місяців приїжджати у кримські оздоровниці на лікування. Про своє перебування в Криму він написав розлогий документально-художній нарис «Мій Крим», в якому з усією пристрастю публіциста повідав про своє вимушене життя-буття у цьому новому для нього краї, про свої глибокі особистісні і творчі перевживання:

«Мій Крим — це десять золотих осеней, тобто майже два роки безперервного оксамитного сезону, які можуть поставити на ноги навіть мертвого.

Мій Крим — це зібрані заради літературного поприща в єдиний кулак рештки фізичних і духовних сил, це — нова енергія і невикористані нагромаджені резерви, кинуті в бій за утвердження істини, це — печальний ренесанс і, коли хочете, друге народження; це постійна робота розуму й серця в усіх напрямках...»

Цей публіцистичний нарис «Мій Крим» послужив В. Лазарукові чудовою передмовою до його книги віршів про Крим «В оправі кипарисів». Це — збірка високохудожніх творів, написаних переважно у 1980-1991 роках під час осіннього санаторного лікування на Південному березі Криму. Відомий літературний критик Микола Ільницький, рецензуючи кримський доробок волинського поета Віктора Лазарука, писав, що в ньому є «незвичне і несподіване: відкриття для себе чогось нового, здивування, замілювання... І ще цікаво, що кожен вірш, взятий окремо, не спровалє такого враження, як весь цикл, прочитаний разом...». На жаль, газета не книга, площа тут значно менша, але з кращими з кращих поезій цього циклу ми ознайомимо наших читачів, бо кримський цикл волиняніна Віктора Лазарука й справді написаний рукою і серцем талановитого поета. Про Крим написано дуже багато віршів українськими поетами, але переважна більшість тих віршів несе такий собі наліт туристично-екскурсійного споглядання, за винятком талановито написаних кримських циклів Лесі Українки, Павла Тичини, Максима Рильського, Леоніда Гребінки, Михайла Драй-Харі, значно молодших поетів — Степана Литвина, Анатолія Славути-Логвиненка, Анатолія Гризуна, Василя Марсюка... У цьому далеко не завершенному переліку поетичних імен чільне місце посідає й прізвище Віктора Лазарука, який присвятив Криму цілу збірку своєї поезії. Це й справді високопоетичні твори, написані широ і від душі. Зачаровують вони і свою мелодикою, і вишуканою, добіркою українською мовою, лексичне багатство якої півладне автору, і художніми образами, які надовго запам'ятаються, як-от, наприклад, про хвилю: «сп'ялася лапами на пірс, гарчить, як барс...»; про море: «...мов козак прикутий,

рветься море, і примлять камінні ланцюги»; про кримську осінь — «ясени — яскраві яничари і шипшина за чадрою хмарі, мов агат сережкою горить...»; про розкішне південнобережне дерево: «гойдається в безвітрі на чинарі, лапатий мятник листка»; про місячну срібну мить південнобережного вечора:

*Не цілуйся: турецький місяць
І цікаві оці цвіркуни!
Тс! У тисову тінь загорнися!
Срібна мить... Йї немає ціні.
В темних бурках — кремезні кедри
В білих кедах прибій — на пляж!..*

Скільки таких своїх свіжих поетичних діамантів у віршах Віктора Лазарука. А як уміло він використовує кожне слово, кожен звук, щоб вірш притягував до себе читача!

*To реактивне море двиготіло.
Навпочітки чапіла Керч,
Стorch звіві водяне вітрило
Черкнув по хвілі кучеряями смерч...*

Відчуваєте оте «ч»? «Навпочітки чапіла Керч... черкнув по хвілі кучеряями смерч...». А ось, щоб яскравіше змалювати море, автор добирає інший звук — «з»:

Глянь: білі хризантеми,

Гекзаметр золотий!

Ми в музиці пливемо...

Так само уміло і майстерно використано «з» і «с» у вірші «Срібна мить»:

*Зелене скло, просвітлене наскрізь,
На друзки розбиває хвілеріз.*

Або звук «ц»:

*Не цілуйся: турецький місяць
І цікаві оці цвіркуни...*

А ось знову звук «с»:

*...i тamarиск, мов хитрій лис,
Між скель хвостом пухнасто вис...*

Можна чимало відшукати у поезіях В. Лазарука такої дивної гри словами, звуками, і вона, ця гра, даруйте за тавтологію, відіграє свою неабияку роль у змалюванні настрою душі, дивних кримських пейзажів. Віктор Лазарук, як і його славетна землячка Лесі Українка, серпом відчував Крим, помітив скільки в ньому красот, і скільки в ньому є й українського духу! Тут ще не позаростили безпам'ятством кругі стежини Лесі Українки, лікаря і поета, подоляка, який став Почесним громадянином Ялти, Степана Руданського, його земляка, теж подоляка, виноградного лікаря, як його називає В. Лазарук, великого прихильника рідного слова Михайла Коцюбинського... Й поніні викликають, і сподіваємося, що довго викликатимуть ширу усмішку «Кримські усмішки» Остапа Вишні...

Як бачимо, не пересихає русло кримської української поетичної ріки, а навпаки, щедро повопнюються такими справді чистими, свіжими і вельми поетичними строфами, які ми відшукали й у творах Віктора Лазарука.

З-поміж цих поетичних самоцвітів виділяється й публістичний етюд «Амет-Хан Султан», присвячений льотчикові, двічі Герою Радянського Союзу, ім'я і подвиги якого за комуністичною системи замовчуювалися тільки тому, що Амет-Хан був за національністю кримським татарином, а кримських татар, як відомо, сталінсько-берівським тоталітарним режимом було насильно депортовано з Криму у травні 1944 року, у тому числі й родину Героя.

Поет Віктор Лазарук, перебуваючи в Алупці, на малій батьківщині Амет-Хана Султана у 1980-х роках минулого, двадцятого, століття, ще до того, як кримським татарам було дозволено повернутися в рідні краї, шукав слідів знаменитого повітряного аса, чим накликав на себе цинічний людський скепсис, на кшталт: «А тобі не вистачає лише кримських татар...». Та сам Герой наражався на кам'яну стіну байдужості кремлівських вершителів людських доль, коли не раз перед ними порушував питання про по-

вернення вигнанців у рідний Крим. І коли двічі Герою Амет-Хану Султану хотіли встановити погруддя не в Алупці, на його батьківщині, де він народився, а в Батайську, він не втримався перед високими чинами: що ж це, у мене вже й батьківщини немає?.. Вірю, що візьмись за цю болючу кримсько-татарську тему вже після розпаду Союзу, після проголошення незалежності України, автор міг би написати значно розкішіше, використавши для свого твору багато пріхованого і не висвітленого. Можна було б створити цілу поему! Але й те, що йому вдалося написати у ті часи, робить поету велику честь. Адже тему цю він порушив в українській поезії одним з перших!

Кримська сторінка творчості поета з Волині Віктора Лазарука заслуговує більшого пошанування і додлідження. Гадаю, що і літературні критики, і креазнавці ще не раз будуть звертатися до книги «В оправі кипарисів», вельми цікавої і поетичної. Доторкнімося ж і ми душою і серцем до художньо довершених, чистих і світлих поезій поета-волинянина Віктора Лазарука, до його духовного джерела, до його широких думок, почуттів і переживань, до мови його творів і відчуттів. Полябімо Крим так, як його відчук і полюбив він, поет Віктор Лазарук.

Данило КОНОНЕНКО

МОРЕ

Вибігла з ущелини на гору Зеленава ящірка-сосна. Хоче випростатися море, То впаде, то знову встане з дна. Біля скель киплять води фонтани, Наче там купаються кити. Грима море в двері океану, Крізь протоку хоче утекти. Та замок постали мертві гори, Мовчазні, холодні навколо. Мов козак прикутий, рветься море, I grimlyat камінні ланцюги.

* * *

Ти бачиш? Море срібне, A обрій голубий. Від сонця серце сліпне... Прибою, в бубні бий! Глянь: білі хризантеми, Гекзаметр золотий! Ми в музиці пливемо... Двоюбою, в бубні бий! Зажмурся: сине море, A всесвіт молодий. Плугами душу оре... Мій болю, в бубні бий!

НА СВІТАНКУ

З веж на Ай-Петрі залі дали: за скелю зачепилася хмарина, з-під парасольки італійської пінії виглядає червона хустина. Трактом старим іде сонце із Сурожа в Крим. Дивується на сході над морем кедри — білі, блакитні, рожеві. В срібнім келиху Массандри, як токай, хлюпає у вінця небокрай. Дегустує тмуторканське сонце, іде із Сурожа в Крим трактом старим, змішує мускат червоний із лікером золотим.

МОРЕ ШУМИТЬ

Хвиля заламує шапку високу смушеву Шлик білопінний по скелі блакитній волочить:

— Бурю! Бунчужного Бурю! Хмара за вухо рожеве закручує срібного вуса, Мне оселедця русявого, в пальцях теребить: — Хочемо Тишу! Хорунжого Тишу!

— Слава! — grimlyat гаківницею глухо із муру.

— Слава! — смушевою шапкою.

Сапає море, глибоко зітхає, бушує, клекоче,

Бурю гойдає, скіпаючи синім жупаном.

Тиша блідий, в кунтуші золотому на сході,

Скараний нагло на горло, коне.

Море обирає і віншує кошового.

ХВИЛЯ

Зелене скло, просвітлене наскрізь, На друзки розбиває хвілеріз. Сп'ялася лапами на пірс.

Гарчить, як барс, який підріс.

Накріє враз і зміє раптом нас.

Зітха накатив контрабас.

БАРВІНОК

Цвіте барвіночок у Криму — Наш синьоокий і хрещатий, — Босоніж вибіг у зиму. Неначе вдома коло хати: Араукарії чілійської печаль,

Хурма японська

Хвіlerіз

Світлий вечір.

Трохи для духу. Більше для душі. Шось тихо так відчалило в тумані, Бабаха з гаубиць прибій. Кліті половецька баба із повій, Спити на терасі лев Бонанні.

ІІ. ПАРАДНИЙ КАБІНЕТ

Парадний двір. Парадний кабінет.

Фамільні титули.

Багетові портрети.

Горить камін. Вистукають карети.

Історія й мистецтво. Тет-а-тет.

Словзає в смерк ліловий спрут глічиній;

Камін і камінь; і камінний граф, Палацовим шоє проокав

вечір синій.

Стара епоха в хмарі догора.

Йде триста кріпаків,

їде гурт каменотесів.

Із Хаосу ви

ВІНДСЕРФІНГ

То реактивне море двиготіло.
Навпопілки чапіла Керч.
Сторч звівши водяне вітрило,
Черкнув по хвилі кучерями смерч.
І закружляв, зловтішний,
наче демон,
Здіймався, падав, бушував.
І юродивий плакав темно,
Забувши слози і слова.
Сліпило море срібним сяйвом,
Як степ у сонячних снігах.
Хто з нас не мріяв, юний і русяйв?
Поземка в морі і юга.
То реактивне море двиготіло.
Навпопілки чапіла Керч.
Сторч звівши водяне вітрило,
Черкнув по хвилі кучерями смерч.

НА КАМЕНІ

Так можна літність просидіти.
На камені. У закутку доби...
Прибій вишневим сипав квітом,
І голуби літали, голуби...
Читати море, вдаль верстати
Сторінки тисяч тиражів...
Немов омега, краб рукатий
Підтекст глибинний ворущів...
Світили хмарі, як неон, на грізні.
Пах розмарин, і слухала земля,
Як у святковій сяючій близні
Ай-Петрі з морем розмовляла.

Сьогодні я ходила дивитись на море у великий вітер, воно було гарне і зелене зовсім, як трава.

Леся Українка.
3 листа до Миколи та Ісидори Косачів,
4 травня 1898 р., Ялта.

Як перед битвою. У відсвіті вогню
Кує нам доля зброю чарівну.
Такої маршали не мали у житті:
Руків'я срібне, піхви золоті.

Мов щит, дзвенить он місяць
мідяний,
Летить бунчук розпатланої хмари
Із далини тридцятілітньої війни —
Поеми, цикли, вірші —
мов рейтари.

То чесна січа. Звісно ж, не парад!
Ідути війська, грядуть мої уліти
З-за обрію гарматно прогриміти,
Не повернутися назад!

За мною — поетичний мій ескорт.
Димами забинтовані редути...
Ой, мамо, ні... Не хочу навіть чути!
To не талан, що гине від сухот.

Гарцює дух мій з блиском у очах,
В сідлі високим пробує остроги...
Цілу битву в дзеркало меча:
Hi, не вернусь без перемоги!

Хто там? Хозари? Таври чи татари?
На гарбах, на кибитках, на возах,
Наче слоза караїма,
Скотилися віки...
І глибокий у камені слід-колія,
Наче сонна змія гюрза.

Кого ведуть? Коронних,
Постолитих чи простих?
Чия на пласі буйна голова
Кривавими устами шелестить?

Туристська стежка.
Виблякла трава...
Шарудіння... тупіт... зойки...
І мовчання, й крик

За палиці, на сходинці тераси.
На відстані восьми десятиліть
У світлому костомі
дивний красень
Михайло Коцюбинський майорить.
Він, філоксерний слідчий,
земський-бо статистик,
В оточенні добродіїв і панн,
Як вітрило біле, хоче переплисти
Літепла зелений океан.
Цілиться примуржено і хто зна,
Що він там намащє в імлі?
Знов нап'ється й хамитиме бонза?
Нагодують меноніти-москалі?

Із листа Михайла Коцюбинського
до Віталія Боровика від 15
червня 1904 року

При палиці, на сходинці тераси.
На відстані восьми десятиліть
У світлому костомі
дивний красень
Михайло Коцюбинський майорить.

Він, філоксерний слідчий,
земський-бо статистик,
В оточенні добродіїв і панн,
Як вітрило біле, хоче переплисти
Літепла зелений океан.

Цілиться примуржено і хто зна,
Що він там намащє в імлі?
Знов нап'ється й хамитиме бонза?
Нагодують меноніти-москалі?

До Чайного будиночка. До моря,
Де закипає в хвилі діабаз.
Вслухається. Про що вони говорять?
Лише лушпиння слів, половина фраз...

— Бібліотеки погорілої епохи...

— Свинарника помпезного пора...

Я все питав, а ти мовчала,
Не оглядалась ми назад.
То ми були щасливі в горі.
Ти пробачала. Я жалів.
То ми ховалися на морі
Під срібні крила вечорів.

ДОСВІТНЯ ЗОРЯ

(Для віолончелі з гітарою)

Сі бемоль мінор

Наче іскра в коханому оці,
Засвічуся вночі: стережис!
Білі китички — в темний затоці:

То скрадається море, мов рись.

Набіжить і зітхне... Засвітає...

Просвітліє й зітхне на межі...

Зашаре високе й безкрає,

Спалахне синій шарф Демерджі.

Мов шкатулка,
відчиниться шишка —

Із насінням сосни сувенір.

Просвітліє душа моя нишком,

Наче цвіт ломикаменю з гір.

Хтось приб'ється
з блакитної сфери,

Неймовірно далекій і свій,

Мов уламок весла із галери,

Що замотане в срібний прибій,

Мов пергаментна грамота вірча,

Мов сувій від морського царя...

БАРВІНОК У КРИМУ...»

ЛИСТИ З ЯЛТИ

I

Ранок сьогодні був чудовий і море розкішне: синє, рожеве, зелене, опалове, яке хочеш, а тепер чудова місячна, тільки дуже холодна ніч.

Леся Українка.

3 листа до О. П. Косач (матері).
4 листопада 1897 р.

Ялта, Катерининська, дача Лещинського, кв. № 9.

У нас ці два дні зима. Дуже чудно, навіть якось смішно дивитись, як на лаврах та кипарисах лежать білі платочки снігу.

Леся Українка.

3 листа до О. П. Косач (сестри), 25, 26 грудня 1897 р.

Ялта, Катерининська, дача Лещинського, кв. № 12

Мама, як приїхала сюди, то їй все здається, що тепер вербна неділя, а не Різдво...

Леся Українка.

3 листа до О. П. Косач (сестри), 13 січня 1898 р. Ялта, Villa Iphigenia, Виноградна вул.

Ой, Лілечко, яка смішна зима, Над містом витрущена з хмарі. Вітри пропхалися в Байдари, Промчали з гиком — і нема.

Саврасна вся роз'їхалась Москва, А я сама собі не рада. Зеленоморе світле, мов левада, Де піниться ромашками трава.

На кипарисах — бутафорний сніг, Вся у дзвіночках Ялта — на санчатах.

I вийшли гори світу посівати Зерном блакитним на поріг.

Мій білий лев засніженої лави Ліг біля пальми — маєстаст. I зимородок, синій і яскравий, Шо зирка в захваті на сад.

То не зима. То вербница весняна. Сміється мама. Збігли дні. А як мені на чужині?
У серці — рана...

II

...се вже, може, не зовсім нормально, але мені здається, що я маю перед собою якусь велику битву, з якої вийду переможцем, або зовсім не вийду.

Коли у мене справді є талан, то він не загине, то не талан, що погибає від туберкульозу чи істерії! Нехай і заважають сі лиха, але зате, хто знає, чи не кують вони мені такої зброй, якої нема в інших, здорових людей.

Леся Українка.

3 листа до О. П. Косач (матері). 12 березня 1898 р.

Ялта, Вілла Іфігенія

III

Сьогодні я писала пані про свою нову домівку; тут же, тільки на другому етажі. В ній два вікна: одне на схід, друге на захід... Двері виходять на великий скляний ганок, якою половина належить мені.

Леся Українка.

3 листа до О. П. Косач (матері), 22 листопада 1897.

Ялта, Катерининська, дача Лещинського, кв. 12

Неначе з моря вийняті корали, Чиясь душа заплакала вночі... Про що гусині гусла гелготали, З яйли на Ялту летючи?

Світає гір висока панорама, Блакитна хвиля, скатана в рулон. Кіда на стіни сонячний орнамент Мій дерев'яний різьблений балкон.

А двері — ридма. Вийшли із веранди. А птахи плачуть, танучи в імлі. Що шлють мені волинські Нідерланди

На рідному і теплому крилі?

Музично-кольорова терапія: Дивлюсь на квіти, слухаю прибій, П'ю чисте, олімпійське, далебі. Ось так живу і — диво! — не старію.

Напевно, не позбутися мороки I там, де грань тисячоліть. Труджуся, даю з російської уроки. Повинні ж ми навчатися і чити.

Не віриться! Такий наплив гостей! З усіх кінців — кого я тільки бачу! A міг же мій столітній ювілей, Mіг завалити графську ветху дачу.

Шороку вищий вал зелений, I, як завжди, на серці тихий шем, I на подолі бронзовому в мене Букет (від кого ж тільки?) хризантем.

Ось так... На камені... лікуюся мовчанням. Ся подорож до моря не остання.

СТЕПАНОВІ РУДАНСЬКОМУ НА МОГИЛУ

Мов спис, проріс крізь серце кипарис. Схилився вітер з України.

За хрещатим барвінком, за піснею-співомовою

Заховайся за словом нетлінним!... Чуєш? Мимо промчала погоня... Xiba xmaronka заплаче

дощем по мені*.

*Із напису на могилі

КИРК-ОР*

Печерне мертвє місто, Умагматичне врубане плато.

Кигичуть в ніч сліпу

Старі залишні двері:

ШХУНА «HISPANIOLA»

Збудоване в 1954 році парусне судно «Hispaniola» для кінозйомок як шхуна XVIII століття. Нині встановлене на набережній в Ялті, використовується як бар.

І
Вдарить спів. Загримить радіола. Мимо мулу, інтриг і зайк, Як вітрила напне «Hispaniola», Свісне нам XVIII вік.

Гопкомпанія. Шторм. Аромат «Коктебеля»
І високої хвілі коктейль.
Флібустьєрі веселі — як беля
Чорна ніч за бортами — хоч стрель!

Кусень мерзлого сала — з комори!
І картопля — із приску — сипка!
Не страшне розлютоване море,
По коліна найглибша ріка!

Тъхнене в грудях, завмре і проколе, Кіль розкроє навпіл далечін.
Шхуна ляже на курс, з Царграда у Ковле

З Візантії на рідну Волинь.

«ЗАХМЕЛІВ Я МАР'ЇНСЬКИМ ОЗОНОМ...»

(Закінчення. Поч. у № 47-48)

Не минуло місяця — і на пам'ятників священику Орищенку знову з'явилася мармурова дошка на честь безіменних «героїв громадянської війни», тільки тепер уже — українською мовою. Ось така ціна комуністичній моралі. Ця варварська мораль поруйнувала могили січових стрільців на Янівському цвинтарі у Львові, могили геройів Крут на Аскольдовій могилі у Києві, у 90-х осквернила могилу Михайла Коцюбинського в Чернігові, а цвинтар у Ялті, на якому похованій Степан Руданський, перетворила на меморіал РСДРП, у Вінниці на безіменних могилах репресованих відкрила танцмайданчик і атракціони, у Сваляві — спорудила бензоколонку... А хіба не ця катинська мораль вбила композитора Володимира Іvasюка що обливала бензином та підпалювала квіти на його могилі, погумилася над могилою замордованого нею політв'язня мордовських конграборів Валерія Марченка в селі Гатному під Києвом?

...І за професію взяли

Любов до партії й народу, — так атестував у 60-х роках фарисеїв-пристосуванців поет-миколаївець Микола Вінграновський. Іконостас конформістів органічно доповнюють письменники-невдахи, що спеціалізуються на «захисті» української мови і цим компенсують брак власної популярності як майстрів художнього слова. Накивавши п'ятами до столиці з Донеччини, Чернігівщини, Одещини, вони безперестанку б'ють у дзвони, що «гіне» українська мова в Донецьку, Чернігові, Одесі... Такий «захист» ні до чого їх не зобов'язує. Ці «патріоти» вважають себе за цвіт нації, прагнуть тримати Україну на щаблі свого провінційного мислення, видають його за еталон. Якби хоч один із цієї братії продав дачу у Кончі-Заспі і гроши переказав на «Кримську світлицю», тоді б можна було повірити у ширість патріотичних потуг щодо захисту рідної мови. Один патріотичний письменник зі зміненим російським прізвищем з Сумщини писав разом з письменниками про красу української мови, а коли влада почала збирати підписи проти відкриття пам'ятника Шевченку у Вашингтоні — першим поставив підпис під петицією.

Безкомпромісний літературознавець світового масштабу Іван Кошелівець у виданій 1964 року за кордоном книзі «Сучасна література в СРСР» (мені ще й досі її не повернуло Донецьке КДБ) назавв поіменно обласніх радянською владою київських письменників-орденоносців, котрі захопили в українській літературі ключові висоти, «щоб усіма силами боронити її далі дух стalinізму в літературі, бо в цьому вони бачать виправдання свого минулого, оскільки вони прийшли як ортодоксальні стalinісти й апологети соціалізму». (Українське слово. Хрестоматія української літературної критики ХХ ст. у 4 кн., кн. 3. — К.: Росія, 1994. — С. 626).

В епоху так званого зліття двох братніх мов (читай — насильницького умертвилення української мови) під пером поета-бунтаря із Гуляй-Поля — Василя Діденка, що згодом накладе на себе руки, народився

епохальний вірш-протест «Я не останній з могікан»:

*Мені сказав один ханжка,
Що наша мова геть відстала,
Що краще їшла б мені чужка,
Немов до хліба — кусень сала.
Що весь мій поетичний план
Спиниться може напівході,
Що я останній з могікан,
Що наша мова все ж не в моді.
Гей, проповіднику! Стрирай!
Твої слова — старенка ряса.
Я не піду в твій тихий рай,
Я — син великого Тараса.
Як Прометей не вмер від ран,
Не вмирає мова — гарна зробу.
Я не останній з могікан,
Я — син великого народу!*

(Літературна Україна. — 1997. — 7 серпня). В іншому ракурсі торкнувся мовної теми Ф. Степанов у вірші «Кохайтесь в мові». Крізь призму української мови поет подивився на сворені нею духовні цінності. Автор оптимістично стверджує:

*Вона невмируща й завжди молода,
І чиста-пречиста — джерельна вода.
Живе вона житиме в дальші часи
Як символ народного духу й краси.
Якщо мова, про яку автор, вибачте за каламбур, веде мову, — «невмируща» і «житиме в дальші часи», то навіщо, питається, аж у дванадцять дворядкових строфах доводити її пріоритети?*

Є в цьому вірші цікаві художні знахідки, як-от порівняння української мови з молитвою й мечем. А є і промахи: «Дивлюсь я на небо» страсило весь світ.

Усе-таки, мабуть, не «страсало весь світ», а заворожувало. Стрясав увесь світ Франків «Вічний революціонер». В пісні ж Михайла Петренка зовсім не та — меланхолійна tonalność.

1992 року київське видавництво «Веселка» випустило дуже дивну, з погляду духовного відродження, книжку. Позаяк автор помер, з етичних міркувань не називатимемо його прізвища. Уся ця книжка наслічена брутальними інвективами проти української деревоційної класики, ярликами на провідних діячів літературного покоління «шістдесятників», в'язнів стадінських концтаборів, дорогих усім зарубіжних авторів. Так, баґаторічною поміткою є обглювано обох. Піддано кінцям «драглистий стиль» Валерія Шевчука та «культ бездарних Яворівських», заколисування гріха Бориса Мозолевського.

Володимира Дрозда звинувачено в тому, буцімто він «розписує громадянські туалети». Відідо відро поміїв на «капітулянта поезії» Івана Драча, «балакону тіточку» Івана Дзюбу. Кинуто тінь на Ліну Костенко та Бориса Нечерду. Принижено Вадима Крищенка й Дмитра Павличка.

У цинічній зневазі до класиків дожовтневої української літератури облюбований «Веселкою» автор переплюнув навіть таких запеклих українофобів, як Белінський та Шульгін: «Оточ і тут: читай старих авторів (усіх тих Квіток-Основ'я-

ненків, Стороженка, Марка Вовчка, Нечуя-Левицького — майже вся ця проза нудна, неінтересна, бідна змістом — але читати її треба для мови (ух, какой красочний язык — любив вахіщаща князь Потьомкін. — М. Х.) — більше, мабуть, користі й не знайти од цих авторів, що бідним духом жили, бідним духом писали, розповідаючи казки-теревені... Я злій на «Енеїду», дуже злій, ніколи не любив її гумору, але читав — і тільки для мови».

Дісталося від «багатого духом» не лише національній, а й світовій літературі. Чи повернувся б у нормальної людини язык, щоб видати на-гора отаке блозніство: «У Верле-на геніальність божества і серце свині»?

Навіщо для дітей надруковано цю паранію?

Дьюгтем облито українську літературу від Котляревського — Тарас Шевченко величав його «батьком»: *Будеш, батьку, панувати,
Поки живуть люди,
Поки сонце з неба сяє,
Тебе не забудуть!*

«На вічну пам'ять Котляревському» (Шевченко Т. Кобзар. — К., 1987. С. 16) — до наших днів. І ми хочемо, щоб покупець стрімголов біг купувати українську книжку. Майже в жодному книжковому магазині столиці і на розкладках ти її не побачиш. До розпаду СРСР доморощені патріоти пояснювали відсутність гарних українських книжок і фільмів шовіністичною політикою Москви. В умовах ринку і державної незалежності України старі гасла не спрацюють.

Не сприяють утвердженню авторитету української літератури дилетантські статті журналіста, колишнього колгоспного комсорга з Чернігівщини В. Кovalja. «Освічений дикун», — говорив В. Сухомлинський, — у сто разів небезпечніший за неосвіченого». (Сухомлинський. Батьківська педагогіка. — К., 1978. — С. 243). Григорія Тютюнника, що на знак протесту проти брежnevшини повісився у туалеті, Коваль зображене пияком і дебошіром. Скрупульно описує пиятику, нібито властиву В. Марченком з нагоди прийняття на роботу до «Літературної України».

У маніфесті «Молодої Музи» виносився присуд літературі критичного реалізму: «Чимраз більше можна було в ній відчути тісноту і задуху, а розуміння загальній користі, яка малайти від неї, нависло тяжким каменем над чимраз більшою громадою тих, що не могли погодитися із тим, щоб тенденційний утилітаризм мусивйти в парі з творчим людським чувством». (Луцький О. «Молодої Музы» // Діло. — 1907. — № 249).

Федір Степанов не тікає від дійності, немов сейсмограф реагує на людську біду:

*Пройшли науки — рухи й антирухи,
І в космос завітали, як в театр.
А в переході бомж завії слуха,
Жебрачок близь церкви цілий ряд.*

А ще ж сюди повинні додати й невизнання війнів ОУН-УПА за участніків Другої світової війни. У фантастичну площину передається порушену Ф. Степановим тему модернового українського письменника Василя Чабана, що з ним виходив на сторінки «Кур'єра Кривбасу». В новелі «Пуанкар» його герой виголошує перед Богом такий монолог: «Краще б ти дав мене роз'єсти на хресті, аніж бачити, як розкрадають мою ватру, а крадене видають за власне». (Чабан В. Сюрреалістична новела. — Львів: Кобзар, 1997. — С. 61). Цей монолог ззвучить як біблейне прокляття торгівцям, що захопили храм.

Не спрашують настоянє на дидактиці нострадамівське ясновидіння у творі «Суть»:

*Не падай в відчай, не нітися,
Про все марнотне позабудь.
Збирай плоди земної висі
І ти збагнеш найвищу суть.
Що воно за «плоди земної висі» —
читач навряд чи збагне.*

Більш вибагливим годилося би

бути і в організації звукопису. Збіг трьох приголосних у першому реченні наведеної строфі спокійно почувався б у вірменському мовному контексті, скажімо, поруч зі словами «Mrkatichan», «krasiteli» тощо. В українській же мові діє давній, як світ, закон відкритого складу, і для пана Степанова не є відкриттям.

Риторичне запитання: «Для чого ж гризли ми граніт науки, Скажіть, держителі, що наверху отам?» у вірші «Чому?» перегукується з багальним: «За що ми ваєвали?». Сподіватимемося, що дбайліва редакторова рука звільнить рукопис від цих не так уже смертельних огоріхів.

Гарне враження справляють настрові вірші «Експресія», «Осмута», твори меморіального плану «Пам'яті Марчелло Мастроіні» та «На могилі Гріна». Похвально, що автор не замикається у виключно українській шкаралупі.

Нема у нього і фальшивої туги заセルом та босоногим дитинством. В одному з інтерв'ю Оксана Забужко акцентувала, що плачі старих літературних дідів з сільськими краєвидами сьогодні сприймаються як фікція, безпредметна базіканиця. Тому дійшовши в рукописі Ф. Степанова до вірша «У Мар'їні», я з упередженням почав його читати і був екзальтований чистою, неначе алмаз, лірикою:

*Десь уперто барабанить дятел,
Аж луна до траси доліта.
Невіячки, що мусить нагадати:
І мої відстукують літа.*

У віршах «М. І. С.», «М. А. Г.» та «Ви постаріли, графине» Степанов продемонстрував нам високу поетичну культуру і глибокий зміст. Близькі люди поступово відходять в інший світ, і поет все частіше задумується: «Що там, за дверима тими?». Які нещасні покоління поетів, котрі за вказівкою партії мусили складати оди «маяків виробництва». Крок вліво, крок упра візначав для поета смерть. Він замовкав наважки.

З надзвичайною естетичною наслодою читаєш пейзажну лірику Федора Степанова «У печері Сукк-Коба», «Поглянь довкіл: красуні скелі...», «Сніжна мелодія», «Серпневе», «Сокирки». Два останні вірші — просто-таки геніальні.

*Зорі падають в серпні,
Так природа бажа.
Дні пекучо-нестерні,
Наче дотик ножа.*

(«Серпневе»).

Яка неймовірна експресія!

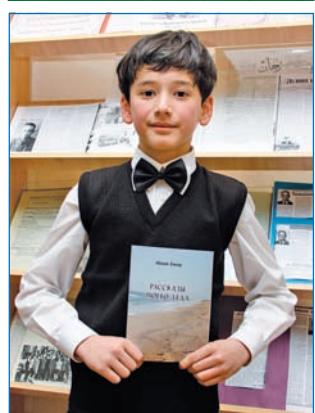
Почуття оптимізму вселяє в читача гумористичний вірш «Тост». Він так і проситься на музичу! У цьому творі витає козацький дух нашої урбанізованої і європейованої нації. Вищукана, аристократична мова забезпечує віршам Ф. Степанова імідж «бодлерівської» поезії. Досить поважна географія імен у перекладацькому доробку поета: Д. В. Веневітінова, Зульфія, Генріх Гейне, Альфонс Ламартін, Педро Ріас де Ліньян, Атальяда Аррані (Персія), Олексій Малін (Крим). Перекладацька праця тренує слово, відкриває нові його грані, пристосується патріотичній справі — взаємозближенням (тільки не тако му, як його розумів Іван Білодід) літератур. Вірш Веневітінова «Батьківщина» — приголомшливий! Колись мій рецензент-вбивця Б. Гур'єв, щоб отстудити мої революційні пристрасті, розводив демагогію: от був, мовляв, колись такий Веневітінов — а хто його сьогодні знає? То що, почилій у Бозі товаришу Гур'єв, має рацию Олександр Пушкін, коли писав:

*Во глубине сибирских руд
Храните гордое терпенье.
Не пропадёт ваш скорбный труд
И дум высокое стремленье.*

Микола ХОЛОДНИЙ,

член Спілки письменників

України та Міжнародної асоціації

**«ДЖЕРЕЛЬЦЕ»
БАЖАЄ ВСІМ
ПЕРЕМОГИ!!!**

МОЯ ПОДРУГА

Моя подруга — Марійка. З нею дуже приємно і легко товаришувати. Ця дівчина вимоглива до себе, завжди старанно готується до уроків. Марійка ніколи не відмовить товаришам у допомозі з будь-якого предмета. Якось я не прийшла до школи. Увечері задзвонив телефон: то мені телефонувала Марійка. Вона спіткала, чому я не прийшла до школи? Я відповіла, що трохи занедужала. Марійка мені поспівувала та почала розказувати про різні смішні шкільні пригоди. Мені одразу полегшало. Але деякі ситуації у школі мені не сподобались. Зокрема те, як мене обзвивали поза очі деякі однокласниці. Я рада, що дружу з Марійкою — цією чудовою дівчинкою з нашого класу.

Вікторія РІВНА

ДОРОЖУ ДРУЖБОЮ

Дружба — це велика сила. Мені здається, що жодна людина на світі не може жити, працювати без друзів.

Колись я була маленькою. Одного разу до мене підійшла дівчинка і спіткала:

— Як тебе звату?

Я засоромилася, але відповіла:

— Ангеліна! А тебе?

— Ліна!

Тоді ми почали разом грatisя. Тепер я вчусь у п'ятому класі, а вона — у сьомому. Ця дівчинка доброї душі, проста, завжди добра і бадьора, закохана в свою школу.

Я щиро поважаю її, хочу бути схожою на неї.

Ангеліна КУЧУРА

ЯК ДОБРЕ МАТИ ПОДРУГУ

У мене є подруга Діана. Вона середнього зросту, волосся має чорне, очі карі.

Діана — вірна подруга. Одного разу ми врятували собаку з цуценятком. І це все сталося так.

ФІНАЛІСТИ, НА СТАРТ!

Нарешті, добіг до фінішу конкурс у «Джерельці!» Журі, оцінивши творчі доробки наших читачів і їхні відповіді на додаткові запитання, називає групу фіналістів, котрі в очному інтелектуально-творчому поєдинку поборуться тепер за головний приз — велосипед. Отже, наступної суботи, 15 грудня, на 12 годину дня до редакції «Кримської світлиці» на фінал запрошується такі конкурсні:

Анастасія МАРЧЕНКО, учениця 10 класу Нижньогірської ЗОШ № 2; Олександра ТАБУНІЦЬКОВА, учениця 6-А класу Навчально-реабілітаційного центру для дітей з порушенням зору; Тетяна ОСТАПЧУК, учениця Азовського НВК Джанкойського району; Лілія КАРПЕНКО, учениця 10 класу Прудівської ЗОШ I-III ступенів, Советський район, АР Крим; Павло ВАСИЛЬЄВ, 9-М клас НВК «Школа-ліцей» № 3 м. Сімферополя; Олександр ВОЛОВ, учень 10 класу Ізобильненської ЗОШ I-III ступенів Нижньогірського району Автономної Республіки Крим; Ярослава ПАВЛІВА, учениця 10-А класу Нижньогірського навчально-виховного комплексу «Школа-ліцей» № 1; Ірина ОСАДЧЕНКО, учениця 6 класу Української школи-гімназії, м. Сімферополь; Бекір АБЛАЄВ, учень 7 класу Нижньогірської загальноосвітньої школи № 2; Артем ЗАЙНУЛІН, учень 8 класу НВК «Консоль», м. Сімферополь.

Додаткова інформація стосовно умов проведення фінального змагання за тел. (050) 957-84-40. (Якщо з якихось причин хтось не зможе прийти на фінал, просимо попередити про це завчасно!)

УКРАЇНОЧКА ВИГРАЛА ДІТЯЧЕ ЄВРОБАЧЕННЯ-2012

Анастасія Петрик отримала переважну більшість максимальних балів від країн-учасниць дитячого «Євробачення — 2012». Серед країн, які віддали Україні 12 балів, — Вірменія, Бельгія, Нідерланди, Швеція, Білорусь, Молдова, Албанія та інші. Друге місце посіла Грузія, третє — Вірменія, повідомляє Перший Національний.

Всього в пісенному конкурсі взяло участь 12 країн: Білорусь, Швеція, Азербайджан, Бельгія, Росія, Ізраїль, Албанія, Вірменія, Україна, Грузія, Молдова, Нідерланди. Нашу країну цього року представляла Анастасія Петрик з піснею «Небо». Вона виступала під номером 9.

Результати голосування:

Україна — 138 балів, Грузія — 103, Вірменія — 98, Росія — 88, Бельгія — 72, Швеція — 70, Нідерланди — 69, Ізраїль — 68, Білорусь — 56, Молдова — 52, Азербайджан — 49, Албанія — 35.

Нинішній конкурс проходив під гаслом «Зламай лід!» (Break The Ice). Цей лозунг був втілений у тематичній пісні з одноіменною назвою, яка стала гімном дитячого «Євробачення — 2012» на сцені Heineken Music Hall. Виконували композицію представники 12 країн-учасниць конкурсу разом із співачкою Кім-Лаян ван дер Мей, яка до того ж була співведучою фіналу.

* * *

Президент України Віктор Янукович привітав десятирічну Анастасію Петрик з упевненою перемогою на міжнародному дитячому пісенному конкурсі «Євробачення — 2012», який відбувся 1 грудня.

Глава держави підкреслив, що талант Насти оцінили не лише українські глядачі, а й аудиторія з багатьох країн світу — і свідченням цього стала її переконлива перемога. «Яскравим виступом на престижному конкурсі Анастасія Петрик зробила свій внесок у піднесення міжнародного авторитету України», — підкреслив Президент і побажав юній співачці невищерпної енергії, нових творчих звершень та блискучих перемог.

Віктор Янукович подарував юній співачці мікшерний пульт і професійний студійний мікрофон нового покоління, розроблений спеціально для запису соло вокалу та точного зняття звуку з будь-якого акустичного інструменту, повідомляє прес-служба Президента.

ПРИГОДА БІЛЯ ВОДОСХОВИЩА

Настиали довгоождані літні канікули. Юрія, Микола, Богдан, Кирило пішли до водосховища. День був чудовий. Сонечко ласкативо пригрівало землю. Небо було синє-синє.

Друзі довго мовчали, бо були зачаровані навколишньою красою. Потім Юрія тихо промовив:

— Цікаво, як звершується подвиг?

Микола додав:

— Я теж мрію про подвиг.

— І я, — сказав Кирило.

Раптом ми почули дитячий крик:

— Ма-мо!

Озирнувшись, побачили, що до дівчинки наблизилася коза. Вона наставила роги.

Юра скочився на ноги, як вихор помчав і кинувся на допомогу. Він вигукнув: «Не бійся!».

Страшний рогатий звір відступив, і дівчинка заспокоїлася.

Богдан ГЕВОРКЯН

3 ГРУДНЯ — 290 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ Г. С. СКОВОРОДИ, УКРАЇНСЬКОГО ПРОСВІТИТЕЛЯ, ФІЛОСОФА, ПОЕТА Й МУЗИКАНТА

Вишукуючи напередодні 20-ліття «Світлиці» в газетному архіві найпомітніші, найзначущіші публікації, не могли проминути цю статтю професора Таврійського національного університету П. Киричка, яка — нехай читачі самі розсудять — не втратила своєї актуальності й сьогодні.

Жоден з українських письменників XVIII століття не користувався серед народу такою повагою і любов'ю, як Григорій Савович Сковорода. Прості люди «...почитали за особлене благословені божі дому тому, в котором поселился он хотя бы на несколько дней», — писав І. Срезневський. Безмежну любов і повагу народу Г. Сковорода здобув своєю невтомною працею, спрямованою на захист його прав і свободи.

Серед народу письменник провів майже все своє життя. Безпосередніми зв'язками з народом визначається тематика і художня своєрідність його творів. Г. Сковорода навчався в людей життєвій премудрості. Він просвіщав народ, відстоював демократичне спрямування художнього слова. Саме за це високо цінував Григорія Сковороду великий Кобзар України Тарас Григорович Шевченко, вважаючи його не лише видатним своїм попередником, а й вчителем. У вірші «А. О. Козачковському» він писав:

Давно те діялось. Ще в школі,
Таки в учителя — дяка
Гарненко вкраде п'ята —
Бо я будо трохи не голе,
Таке убоге — та ї куплю
Паперу аркуш. І зроблю
Маленьку книжечку. Хрестами
І візерунками з квітками
Кругом листочки обведу.
Та ї списую Сковороду.

Народний поет України увібрал від Григорія Сковороди вільнолюбство, патріотизм, повагу до народу, якому пророкував щастливу долю. До неправди і всілякого зла ставився він виключно негативно, гнівно засуджував тих, хто знущався над людом простим.

Григорій Савович Сковорода — виходець із простолюдинів. Батько — козак, мати — козачка, що мешкали в селі Чорнухи Лубенської округи Полтавської губернії. Тому, ставши письменником і філософом, він міг сказати про себе: «Од бідних бідний я родився, нужду підклад, нуждою вкрився».

У 1738 році, на шістнадцятому році життя, він вступає до Києво-Могилянської духовної академії, яка славилася у ті часи своїм професорсько-викладацьким складом, відомим у багатьох країнах своїм мисленням і оригінальними творчими пошуками.

«В' академии, — пише біограф письменника М. Ковалинський у «Житии Григория Сковороды», — мальчик превзошел своих товарищів сверстників. Митрополит київський Самуїл Милославський, чоловек острого ума и редких способностей, был тогда соучеником его и во всем оставался ниже его».

Як музично обдарованого слухача академії, що мав ще й до того ж прекрасний голос, Григорій Сковороду було відряджено до придворної капели імператриці Єлизавети Петрівні, де він перебував майже два роки.

У 1744 році Г. Сковорода за власним бажанням залишив капелу і повернувся до академії для продовження навчання. В академії, як по-відомляє Гесс де Кальве, він «...занялся ревностно єврейским, греческим и латинским языками, упражнялся... в красноречии, философии, метафизике, математике, естествознании, истории и богословии...».

Залишивши академію у 1750 році, Г. Сковорода в складі посольської місії війдждає до Угорщини, Італії, де цікавиться навчальним процесом в університетах, знайомиться із вченими, бесідує із звичайними людьми. Завдяки знанням латинської, грецької та німецької мов, Г. Сковорода без осабливих труднощів встановлював контакти з багатьма професорами університетів, цікавився новими науковими думками, відкриттями, яких на бать-

ківщині ще бракувало. Пильно спостерігав він і за життям народу. «Он заметил, — повідомляв Гесс де Кальве, — что не у нас только, но и везде, богатому поклоняются, а бедного презирают; видел, как глупости предпочитают разуму, как шутов награждают».

Повернувшись на батьківщину з порожнім гаманцем і глибокими науковими знаннями, відкриттями і новими поглядами на життя, природу і світ, Г. Сковорода у 1753 році влаштовується на посаду вчителя поезії-пітти в Переяславському колегіумі. Маючи глибокі знання в галузі різних наук, особливо філологічних, він написав для своїх вихованців підручник під назвою — «Рассуждение о поэзии и руководство к искусству оной», який не зберігся до наших днів. Про його зміст і спрямування можна

так спіт, как сказано: аще упаде не разбіється; спіт глибоко, протянувшись, будто ушиблен! А наставники не только не пробуждають, но еще поглаживают, глаголюще: спи, не бойся, место хорошее... чего опасаться!»

Своїми помислами Г. Сковорода-педагог йшов, таким чином, у розріз з усталеного моралію царизму, яка проповідувала покірливість існуючій кріпосницькій владі, чиновникам, і намагався приступувати своїм вихованцям активне, вдумливе ставлення до всіляких порядків у суспільстві, підходили критично до його оцінки. Адміністрація Харківського колегіуму визнала цей лекційний курс Г. Сковороди «сомнительним», а його автора «негодным педагогом» і звільнила його з посади викладача. Видавці також відмовилися друку-

его, но Сковорода лежал уже холодный, окостенелый...»

Помер Григорій Савович Сковорода 9 листопада (29 жовтня) 1794 року на 73-му році життя в селі Іванівці (тепер село Сковородинівка) на Харківщині. На могилі поета і філософа, згідно з його заповітом, викарбувані слова: «Мир ловил меня, но не поймал».

У 1795 році якісь шанувальник творчості письменника написав вірш, рядки якого вибиті на камінній брилі його могили як епітафія: *Ревнитель истины, духовный богочтец, И словом, и умом, и жизнию мудрец, Любитель простоты и от света свободы, Без лести, друг прямой, довolen всем всегда, Достиг на верх наук познаний дух природы, Достойный для сердец пример Сковорода.*

Як вільна і незалежна ні від кого людина Г. Сковорода відстоював і

Тому письменник уславлює народних геройів, справжніх борців за волю і незалежність свого народу, своєї Батьківщини.

Будь славен во век, о муже избране, Вольности отче, герою Богдане.

До волі, до незалежності, зрештою, прийде кожний народ. Поневолених народів не може бути на кулі земній. Ale як, якою дорогою йти до волі, якими методами і засобами її здобути? Поет-філософ доводить, що здійснити це людство може лише через виховання людини і суспільства. Коли, мовляв, людина буде освіченою, свідомою, тоді вона краще і глибше «пізнає сама себе». I саме через пізнання і освіту вона приде до омріяного демократичного устрою. Основою ж діяльності людини і основовою процвітання суспільства є, на думку Г. Сковороди, труд, який за його висловом є «живим и невисипущим всієї машини ходом, до тех пор, пока он породит насточающее дело...». Освіта, на думку Г. Сковороди, спроможна сприяти наближенню демократичного суспільного устрою. Ale він вважає, що кожне суспільство, кожен народ повинні розвивати тільки ту освіту, тільки ті трудові навички, які допомагають людині, а отже, і суспільству, розвиватися шляхом прогресу. Освіта повинна бути творчою. Тому письменник і виступав проти «схоластичного навчання і схоластичної науки», які виховують ледарів та дармойдів.

Як філософ Г. Сковорода переконливо доводив, що матерія існує вічно в часі і просторі:

«Если же мне скажешь, что внешний мир сей в каких-то местах и временах кончится, имея положительный себе предел, я скажу кончится, сиречь начинается. Видишь, что одного места граница есть она же и дверь, открывающая поле новых пространностей...»

Мир сей границ не имеет... материя вечна...»

Свої філософські роздуми Г. Сковорода висловлював образно, часто використовуючи для цього сюжетну форму притч, байок, трактатів.

Образна мова, яка забарвлювалася і наслаждалася езопівською лексикою, досконала художня форма його філософських трактатів певною мірою допомогли Г. Сковороді уникати переслідування царськими чиновниками здебільшого дворянського походження. Переслідуючи і забороняючи мови і культури інших народів, що передбували в складі Російської імперії, вони відмовлялися і від своєї культури, нехтували російською мовою і в переважній більшості розмовляли французькою. Такою поведінкою російського дворянства письменник був здивований. «Русьне русская видится мне диковинкою, как если бы человек с рыбым хвостом или собачьей головою».

Кожна людина як індівидуум пізнає себе, стверджував філософ, через народ. Всі народи зі своєю мовою, культурою, побутом і звичаями мають право на існування.

«Всяк должен узнать свой народ и в народе себя. Рус ли ты?.. Будь им... Лях ли ты? Лях будь. Немец ли ты? Немечествуй. Француз ли ты? Французуй. Татарин ли ты? Татарствуй. Все хорошо на своем месте», — переконливо доводив Григорій Сковорода.

Петро КИРИЧОК,
доктор філологічних наук, професор
Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського

(Закінчення буде)

Пам'ятник Сковороді в Переяславі-Хмельницькому

судити з того, що ректор колегіуму категорично вимагає від автора переробки, притому докорінної, його курсу лекцій. Проте Г. Сковорода не підкорився цим вимогам, за що було його звільнено з посади.

Опісля Г. Сковорода працює доМашним учителем у поміщика Степана Томари, навчаючи його сина. Звісі його теж було звільнено, оскільки не сподобався поміщиці звісі надто демократичним ставленням до сина та пробудженням у нього непотрібних думок.

У 1759 році його запрошують на викладацьку роботу до Харківського колегіуму. Пропонують читати новий лекційний курс «Благонравие», який вводився згідно з указом імператриці Катерини II. На цю пропозицію Г. Сковорода відповів: «Это доставит мне большое удовольствие». Незабаром для своїх слухачів він написав курс лекцій під назвою «Начальная дверь ко христианскому добронравию для молодого шляхетства Харьковской губернии», який адміністрація колегіуму визнала «сомнительним», «возбуждающим ненужные мысли у слушателей».

І справді, замість покірливих і одноманітних промов про незмінність і законністю шляхетного «благонравия» Г. Сковорода пробуджував у слухачів протилежні думки своїми лекціями, в яких без натяків, але образно, прямо і дохідливо говорив: «Весь мир спить! Да еще не

вати цю працю Г. Сковороди, яка була настільки новаторською, цікавою і доступною для масового читача, що вона розповідалася перед народом в рукописному вигляді, залишаючи при цьому різних змін та доповнень.

Після звільнення з посади педагога Харківського колегіуму Г. Сковорода більше не влаштовувався на будь-яку роботу, хоча ж бідно. Від «мира зла» він пішов у народ, ставши справді мандрівним «українським університетом», як його називали. Маючи неабияку ерудицію, обширні знання в галузі багатьох наук, він, живучи серед народу, просвіщав його, пропагуючи всіляко вільнолюбиві ідеї. «В крайней бедности, — пише Гесс де Кальве, — переходил Сковорода по Украине из одного дома в другой, учил детей примерам непорочной жизни и зрелым наставлениям... Никто, во всяком время года, не видел его иначе, как пешим. Пристой и благородный образ жизни... ему нравился. Так он воспитывал детей и развеселял разговорами сих честных стариков». Серед народу Г. Сковорода і закінчив свій життєвий шлях. І. Срезневський в «Утренней звезде» (1833) так розповідає про останні дні і години життя Г. Сковороди: «Был прекрасный день. К Ковалевскому (в якого тоді жив письменник — П. К.) собралось много соседей погулять и повеселиться. Послушать Сковороду было также в предмете. Его все любили слушать. За обедом Сковорода был необыкновенно весел и разговорчив, даже шутил, рассказывал про свое бытое, про свои странствия, испытания. Из-за обеда встали, будучи все обворожены его красноречием. Сковорода скрылся. Он пошел в сад. Долго ходил по излучистым тропинкам, рвал плоды и раздавал их работавшим мальчикам. Так прошел день. Под вечер хозяин сам пошел искать Сковороду и нашел его под развесистой липой. Солнце уже заходило; посыпалось солнечное сияние. Сковорода вчаває свое покликання. Саме з цієї критики він робить оригінальні і далекоглядні висновки про «оточуючий його світ», який, на його думку, є «миром тиранов, дармоедов», а навколо нього вире море «обездоленого люду». Гнівно засуджує жорстокий кріпосницький устрій. Г. Сковорода пророче передбачає, що «вихори гніву народного» зметуть, зрештою, поміщиків, царів і народ волю здобуде:

О мире! Мир бессовестный:

Надежда твоя в царях?..

Вихрь развеет сей прах.

Волю, незалежність Г. Сковорода проголошує найзаповітнішою мрією трудящої людини. Волю народу він сподіває так, як пізніше це зробить Т. Г. Шевченко:

Что за вольность?

Добро в ней какое?

Ины говорят, будто золото.

Ах, не златое: если сравнить злато,

Против вольности еще оно блато.

Михаїл
ЛУКІНЮК

КРАТКИЙ ЭКСКУРС

В КРЫМСКО-РОССИЙСКО-УКРАИНСКУЮ ИСТОРИЮ

С ОТДЕЛЬНЫМИ ФРАГМЕНТАМИ ИЗ ДИСКУССИЙ АВТОРА В ИНТЕРНЕТЕ

(Продовження. Поч. у № 31-48)

Вполне возможно, что у «рядового» читателя может возникнуть вопрос: если, скажем, в древнем Киеве разговаривали на языке, близком к современному украинскому, то почему тексты в древних рукописях, не говоря уже об их более поздних переписях, написаны не на украинском языке, а на русском — с такими характерными для него «ятями» (именно такой «коварный» вопрос задал мне на одной из лекций по «Контролю и управлению химико-технологическими процессами» будущие химики-технологи)? В действительности летописи написаны, конечно же, не на русском как таковом — они значительно старше его — а на церковнославянском (древнеболгарском), который был официальным **книжным литературным** языком Киевской Руси, а значительно позже именно на основе этого церковного языка и была создана современная русская письменность — отсюда такое их **внешнее сходство**.

Вообще необходимо чётко отличать **УСТНЫЙ** язык Киевской Руси от **ПИСЬМЕНОГО**, ибо это совсем разные вещи. «*Литературным языком для южной Руси*», — подчеркивал А. Крымский (1922. — С. 114), — *сделался чужой, церковнославянский... Живые южнорусские элементы могли вырываться в письменный церковнославянский язык только против воли писаря-русины* (в другом месте этого же труда читаем, что тогдашние писари *невольно делали отиски в духе своего живого языка и потому мы из-под церковнославянской коры вылавливаем общие зарисовки южнорусского языка, на котором разговаривали люди в летописном киевском великолюбивом государстве* и что *«написаниями вот такого типа киевский Изборник 1073 г. превозбудил...»* — М. Л.). И только в результате недосмотра писаря в официальный книжный язык рукописи изредка «вырывались» привычные ему по повседневному употреблению элементы тогдашней устной речи² [вот эти два языка и принесли с собой на северо-восток «колонизаторы» из Руси-Украины: книжный (церковнославянский) лег в основу образования будущего русского языка, а устный (староукраинский) зафиксировался в «диалектных образованих» русского языка, *«которому такие формы не были генетически свойственными (этому способствовала также многочисленная группа украинизмов в юго-западных русских говорах»* (Царук, 1998. — С. 114-115)].

Такого же мнения придерживался и А. Шахматов (1899. — С. 338-339): «*Малоруссы от берегов Припяти (а они «перешили ее еще в доисторическую эпоху», т. е. в VI-VIII вв., подчёркивает академик. — М. Л.) вплоть до Черного моря, от Днепра и до Карпат говорят такими языками, которые ясно свидетельствуют об ИСКОННОМ ПЛЕМЕННОМ ИХ ЕДИНСТВЕ*».

Напротив, северорусские говоры из упомянутого единства начисто **выпали**. Так, владимирский «говор», пишет В. Ключевский (1904. — С. 368-370), совсем *«удалился»* от говоров «древней Киевской Руси», одной из особенностей которых была *«известная фонетическая гармония»* произношения гласных и согласных, более того — он даже *«утратил древнее сочетание гласных с согласными»*. А вот «*московское наречие, усвоенное образованным русским обществом как образцовое..., еще далее отступило от говора древней Киевской Руси: гаварить па-маковски*» (выделено В. К. — М. Л.) значит *«едва ли не еще больше нарушать правила древнерусской фонетики, чем нарушает их владимирец или орловец»*³.

Московиты, отмечает знаменитый историк, сопровождая свои выводы значительным количеством соответствующих примеров, вообще говорят *«вопреки правилам древней русской фонетики»*, которая, между тем, *«СОХРАНИЛАСЬ В НАРЕЧИИ МАЛОРОССОВ»*.

Совершенно игнорируя тот факт, что именно украинские просветители учили их грамоте, а «Грамматика» киевского ученого Мелентия Смотрицкого заложила основы российского правописания, даже наиболее образованные современные московиты не упускают возможность покривляться с «не-правильного» украинского языка. Так, скажем, вместо нормального перевода с украинского на русский очень распространенного в

брежневского «разлива» — об этом пишет в своих воспоминаниях бывший первый секретарь ЦК КПУ Петр Шелест (3 полтюбровського.., 1996). Так, на заседании Президиума ЦК КПСС 2 сентября 1965 г. «*договорились даже до того, что НА УКРАЇНІ СЛИШКОМ МНОГОГО ГОВОРЯТЬ НА УКРАЇНСКОМ ЯЗЫКЕ...* И вообще дошли некоторые до того, что обзывают украинский язык *искаженным русским языком* (эти «некоторые» не перевелись и ныне! — М. Л.). Во всем этом, — подчеркивал Петр Ефимович, — проявлялся *самый оголтелый шовинизм*». И это вовсе не было каким-то там одиночным случаем. В частности, на заседании Политбюро ЦК КПСС 30 марта 1972 г., на котором Шелеста резко критиковали за то, что *«не было принято решительных мер по «трактату» Дзюбы «Интернационализм или русификация»*, М. С. Соломенцев (Председатель Совета министров РСФСР, с 1983 г. — председатель Комитета партийного контроля при ЦК КПСС) в своем выступлении возмущился, что *«на Украине много вывесок и обявления на украинском языке. А чем он отличается от русского? Только искаражение последнего*» (похоже, языкоизнанье членов Политбюро произрастало на «грядках», удобренных постулатами Валуева, Погодина и же с ними... — М. Л.). *Так зачем это делать?* (А если и украинский народ ничем не отличается от русского, тогда *«зачем...»* — продолжение вопроса и ответ на него — очевидны. — М. Л.). Такое же *«непонимание»* высказал и Председатель Совмина СССР А. Н. Косыгин: *«Непонятно, ПОЧЕМУ НА УКРАЇНІ В ШКОЛАХ ДОЛЖНЫ ИЗУЧАТЬ УКРАЇНСКИЙ ЯЗЫК?»*.

Для «натоков» такого пошиба это *«непонятно»* еще и сегодня — и не только в Москве.

Что ж, возможно, по мнению кремлевских партийных бонз, действительно, *«только...»*. Но исследования языковедов, напротив, свидетельствуют о том, что эти два языка всегда — еще от самого давнего периода своего самостоятельного развития — *«выступали как два наиболее удаленные»*, более того — *«генетически разные»*. И то настолько, что даже *«трудно предположить, что когда-то эти два языка могли иметь общий прайзак, настолько в них отличные закономерности артикуляции звуков»* (Царук, 1998. — С. 111, 127, 146). Как уже отмечалось, академик А. Шахматов утверждал, что говорить о праве-

ликорусском языке вообще невозможно.

А вот относительно «искаражения», то здесь как раз наоборот — именно московиты, утверждал В. Ключевский, сопровождая свои выводы значительным количеством соответствующих примеров, говорят *«вопреки правилам древней русской фонетики»*, которая, между тем, *«сохранилась в наречии малороссов»*. Однако именно украинский язык все время пытались «подогнать» под русский, рассматривая ненавистную «мову» только *«как источник реконструкции давних диалектных образований русского языка»*. Поэтому большинство тех форм украинского языка, которые *«не находили соответствия в русском, обзываются «региональными» или «диалектными»*. Такое «подчиненное» положение украинского языка, отмечает языковед-исследователь Царук (там же. — С. 114-115), *«привело к неоправданной фиксации (в частности, В. Далем, М. Фасмером) его древнейших оригинальных форм как диалектных образований»* русского языка, *«которому эти формы не были генетически свойственными (этому способствовала также многочисленная группа украинизмов в юго-западных российских говорах)»*.

А господствовавшая «братская» концепция *«генетически родственных восточнославянских наречий»* неотвратимо привела «*к искарыванию истории украинского языка*». Ярче всего это сказалось при создании 6-томного *«Етимологического словарника української мови»* (ЕСУМ. — К.: Наукова думка», 1982-1989). Исходя именно из таких основополагающих принципов, его авторы обязательно сопровождали украинские лексемы *прежде всего* русскоязычными «соответствиями» — даже тогда, когда их семантика или фонетический вид были *«менее точными, чем у белорусских или западнославянских соответствий»*. Так, украинскому *«мешкати»* (живь, проживать) в первую очередь ставится в соответствие русскоязычное *«мешкать»* (медлит; задерживается), хотя белорусское *«мешкыць»* ипольское *«mieszkać»* имеют то же самое значение, что и украинское (ЕСУМ II: 455). А к украинскому *«журити(ся)»* первым подано русскоязычное *«журить»* (ругать, хаять, песочить) и только потом белорусский аналог *«журица»*, имеющий тождественную с украинским номеном (термин в ряду себе подобных) семантику *«печалиться»* (ЕСУМ II: 210).

(Продовження буде)

¹ «...Мы знаем, — утверждал на заседании Верховной Рады Украины во время рассмотрения в первом чтении одиозного законопроекта Колесниченко-Кивалова «Про заборону звуження сфери застосування регіональних мов або мов меншин України» народеп Болдырев (Стенограмма сорок первого заседания ВР Украины от 25 мая 2012 г. — http://static.rada.gov.ua/zakon/new/STENOGR/24051210_41.htm), — что родиной русского языка так же, как и украинского, является, вне всяких сомнений, материне городов русских — Киев. Об этом свидетельствуют граффити, написанные на стенах Софии Киевской, нашей главной святыни, еще начиная с XI и по XIV век». А в следующем выступлении дополнил: «И это не удивительно, потому что существовало единное государство от Балтийского моря до Днепра и до Волги на Восток, в котором говорили примерно на одном и том же языке (? — М. Л.), на диалектах одного и того же древнерусского языка. Все эти люди называли себя русскими...». Мы уже убедились, что никакого древнерусского — в смысле правелюбовского — языка никогда не было и (почти «по Валуеву») быть не могло, а нынешние русские — великороссы — имеют весьма отдаленное отношение к «тем», настоящим, русским. Но христианская цивилизация, как и церковнославянский язык в северо-восточные «пределы» и в самом деле пришли из Киева, из Руси.

Кстати, М. Погодин в своих «Ответах на филологические письма М. А. Максимовича» (*«Русская Беседа», 1856*) подводил под подобные утверждения подобную же «научную» основу: если «я не знаю по-малороссийски, а летописи — Несторову и Киевскую — понимаю вполне, значит, в них нет ничего малорусского». Ссылаясь на ряд исторических исследований известных российских историков XIX ст., в частности, А. Срезневского, А. Пыпина, А. Спицына, выдающийся российский историк А. Пресняков буквально камни на камне не оставил от «логодинского домысла», отметил, что, создавая свою «гипотезу», Погодин «*оперировал наивной филологией, отождествляя церковнославянский язык с древнерусским, и настаивал на запустении киевского юга*», без чего просто невозможно было объяснить «блестящую» догадку относительно более позднего переселения в Приднепровье собственно «малороссов».

Но если в середине XIX ст. такие подходы ещё можно было считать «наивными» (впрочем, делались они вовсе не по наивности), то сегодня подобная «научность» выглядит как банальное невежество или сознательная фальсификация.

² Закономерно, что А. Крымский и его последователи, исследуя древние киевские и галицкие летописи, открыли в них огромное количество украинизмов, *которых нет в книжном церковнославянском языке*, в частности, и такие: *багно, віття, гай, гілля, глечик, глум, жито, лічба, оболонь, парубок* и др. Позже этот список был существенно расширен.

³ Оно и не удивительно, поскольку современные лингвисты отмечают *«значительную близость фонетической системы русского языка»* к угро-финской, *«в частности, к мордовской»*. Еще в XIX ст. сузdalская глыбница говорила на мордовских говорах. Даже теперь, отмечал известный русский языковед О. Трубачев, *«инвентарь звуков в обоих языках почти подобен»* (Царук, 1998, с. 136).

⁴ Между тем, это навязывание формы *«на Украине»* — как и все, что делалось имперскими идеологами, — делалось неспроста. Вот какое объяснение этому выдающегося знатока украинского языка Ивана Огиенко приводит известный современный языковед И. Пономарив (1999. — С. 226-227). В статье под красноречивым названием *«В Украине, а не на Украине»*, напечатанной в ежемесячнике *«Родной язык»* 1935 года, Огиенко, в частности, писал: «Когда говорим об обстоятельно очерченной территории, как законченном целом, или о самостоятельном государстве, тогда всегда употребляем предлог «в» или «у» (а не «на»): в Австрии, в Америке, в Румынии, во Франции, в Польше, в России и др. Что же касается предлога «на» с предложным падежом, то его употребляем при географических названиях на вопрос «где?» только тогда, когда территория, о которой идет речь, не очерченная обстоятельно, не самостоятельное целое, только составная часть чьего-то государства: на Подолье, на Полтавщине, на Киевщине, на Волыни, на Буковине, что собственно это «на» — болезненный и пренебрежительный признак нашего бывшего горабощения». Поэтому Иван Огиенко призывал украинцев «изменить старую грамматическую форму и употреблять только в Украине, в Украину».

⁵ Правда, во время проведения телемоста «Украина — Россия: соседи? Друзья? Враги?» (*«OPT — Международное»*, 02.03.2002) председатель комитета Госдумы РФ по международным делам Д. Рогозин, который участвовал с московской стороны, ссылаясь на свое официальное обращение по этому поводу к Институту русского языка, убеждал телезрителей в том, что в русском языке якобы существует-таки правило, в соответствии с которым по-русски следует говорить *«на Украине», а не «в»*. К сожалению, самого «правила» одиозный «думец» даже приблизительно не озвучил. А между тем, это было бы действительно интересно, потому что, по-видимому, оно выработано (если, разумеется, такое существует) специально (этим, в известной степени, можно даже гордиться!) только относительно названия «Украина», поскольку к другим подобным географическим названиям — таким, как, скажем, *«Аргентина», «Палестина»* и т. п. — оно, как известно, не применяется.

* Список першоджерел за адресою:
<http://svitlytsia.crimea.ua/index.php?section=article&artID=10683>

ОШИБАНА – МИСТЕЦТВО ЖИВОПИСУ ПЕЛЮСТКАМИ

В Японії понад 600 років тому ошибана у культурі самураїв була такою ж звичною і обов'язковою, як написання ієрогліфів і володіння мечем. Але минув час. Змінився світ. Змінивася стародавня Японія. І ось через сторіччя в цьому мистецтві освоюються й наші співвітчизники.

Злиття різних культур і способів сприйняття дало багато нового, збагатило й розширило можливості передачі прихованої краси. Ошибану ще називають пресованою флористикою або живописом рослинами. Крім Японії, пресована флористика розвинена у багатьох країнах Європи та США. Цей вид декоративно-прикладного мистецтва отримав велике поширення у Вікторіанську епоху і знайшов друге життя в останні 30 роках. У Росії та Україні мистецтво ошибана стало популярним і доступним не так давно інтерес до цього виду творчості активно зростає.

У КРУ «Центральний музей Тавріди» проходить третя персональна виставка картин Лариси Булагіної в техніці ошибана «Осіння симфонія». Автор з 1999 року є майстром декоративно-прикладного мистецтва (підлаковий розпис у графічній та

живописній техніці виконання). Живе вона в Запорізькій області. З 2001 року спроектувала, збудувала, озеленила, «вдихнувши в них життя», близько 40 садів у різних регіонах України. Має свій чудовий сад, в якому зібрана величезна колекція декоративно-листяних і квітучих рослин з різних куточків нашої країни. Технікою пресованої флористики займається відносно недавно — близько 9 років. Натхнення для створення картин служить сама природа у всіх її проявах.

Лариса Едуардівна з 2000 року брала активну участь в обласних та всеукраїнських виставках декоративно-прикладного мистецтва. У лютому 2012 року в Запоріжжі в галереї «АРТ — Скрижал» пройшла перша персональна

Руслан ФЕСЕНКО

УКРАЇНКА ГАННА УШЕНІНА – ЧЕМПІОНКА СВІTU З ШАХІВ

П'ятнадцятою чемпіонкою світу з шахів серед жінок стала 27-річна українка Ганна Ушеніна. У фіналі світової першості, що завершилася у суботу в Ханти-Мансійську (РФ), харків'янка на тай-брейку із загальним рахунком 3,5:2,5 здобула перемогу над Антоанетою Стефановою з Болгарії.

Ганна Ушеніна стала першою українською чемпіонкою світу з шахів серед жінок за часів Незалежності, повідомляє УКРІНФОРМ. На шляху до фіналу Ушеніна обіграла перуанку Корі Дейсі (1,5:0,5), екс-українку Ганну Музичук, яка представляє нині Словенію (3:1), росіянку Наталію Погоніну (1,5:0,5) і Надію Косінцеву (1,5:0,5) та китаянку Цзюй Веньцзюнь (2,5:1,5).

Чемпіонаті світу з шахів серед жінок проводиться з 1927 року. У 1950–1953 роках шаховою короною володіла уродженка м. Лубни, що на Полтавщині, Людмила Руденко, яка була другою в історії шахів і першою серед радянських шахісток чемпіонкою світу. Чемпіоном світу ФІДЕ серед чоловіків у 2002–2004 був український гросмейстер Руслан Пономарьов, який у матчі претендентів виграв у свого співвітчизника Василя Іванчука.

Президент України Віктор Янукович привітав Ганну Ушеніну з перемогою, повідомляє прес-служба Глави держави. «Завдяки таланту, наполегливій праці, високій професійній майстерності Ви досягли велико-го особистого успіху, подарували радість перемоги численним уболівальникам та продемонстрували світові досягнення української школи шахів», — йдеться у привітанні Президента.

ПОЛІТАТИ... НА МОТОЦИКЛІ!

Гул моторів, пил в обличчя, 120 кілограмів металу з людиною пролітають в повітрі, це — мотокрос! Саме такі відчуття випробовували на собі всі глядачі — шанувальники цього виду мотоспорту, хто побував на сімферопольській екстрем-трасі «EXTREME PARK», щоб подивитися заключний етап відкритого кубка Криму з мотокросу, який був організований підприємством «Чорномор» спільно з Федерацією мотоциклетного спорту Криму.

На змаганнях зареєструвалися 36 спортсменів з 16 міст і районів України, у вікових категоріях від 7 до 56 років, які боролися в 7 класах і були розподілені на 9 груп. Переможець визначався за загальною кількістю очок, набраних у двох зайдах. Головний суддя — суддя національної категорії Юрій Михайлович Токарев (м. Ялта).

Мотоспорт, як і велоспорт, належить до недешевих видів спорту. Приміром, середня ціна «байка» близько 8000 доларів, плюс екіпірування спортсмена. Треба віддати належне людям-ентузіастам, які захоплені цими видами спорту і знаходять кошти для їх популяризації та для вдосконалення свого спортивного спорядження без будь-якої підтримки від держави.

Траса «EXTREME PARK» створена руками любителів мотокросу. Добре обгорожена, з досить екстремальним рельєфом, але, на

ЗАПРОШУМО НА СВЯТО АНДРІЯ!

На свято Андрія,
або Калиту, 13 грудня
у Сімферополі відбу-
дуться справжні укра-
їнські вечорниці!

Їх збирає громадська ор-
ганізація «Кримський центр
ділового та культурного
співробітництва «Українсь-
кий дім», партнер — кафе

«Смачна хата» (пр. Кірова,
32), де з 18.00 до 21.00 ви
зможете поринути в атмо-
сферу українського народ-
ного гуляння.

Якщо ви зараз читаєте цей
текст, то знайте, що саме
ви маєте бути цього вечора
у компанії з нами! Що може
бути кращим за танці, ігри
та ворожіння разом з ціка-
вими людьми та ще й в

атмосфері народних ук-
раїнських свят? Приходь-
те й кличте своїх друзів!

Ви дізнаєтесь багато ці-
кавого й пізнатального
про національні традиції
та станете учасниками

справжнього українсько-
го свята!

Контакти: 050-712-85-
20 (Любов Калмакова),
simfer2011@gmail.com
http://vk.com/na_andrija

У «СВІТЛИЦІ» — ЮВІЛЕЙ!

Шановні читачі! 20 років тому — 31 грудня 1992 р. вийшов перший номер Всеукраїнської загальнополітичної і літературно-художньої газети «Кримська світлиця».

Сердечно запрошуємо вас на урочисте зібрання з нагоди 20-річчя газети, яке відбудеться 27 грудня 2012 р. в актовому залі Кримської наукової бібліотеки ім. І. Я. Франка (м. Сімферополь, вул. Набережна, 29). **Початок о 13.00.**

Окрім офіційно-вітально-концертної програми «Світлиця» приготувала для читачів кілька святкових сюрпризів. Це, зокрема, урочисте вручення переможцям наших газетних творчих мовно-літературно-історично-пісенних конкурсів головних призів — НОУТБУКА та ВЕЛОСИ-ПЕДА. Для створення справжньої святкової атмосфери просимо читачів у ті кілька тижнів, що залишилися до ювілею, взяти участь у ще одному конкурсі — на краще поетичне вітання «Світлиці»—ювілярці (добріка найкращих буде опублікована!). А

ще закликаємо наших давніх шанувальників оглянутися на пройдене разом з газетою 20-річчя, пригадати і написати до «Світлиці» про те, які епізоди, етапи розвитку газети, її добре справи, досягнення чи втрати найбільше за цей час запам'яталися, назвати найрезонансніші публікації та найкращих авторів, котрі впродовж усіх цих років творили «Кримську світлицю», працювали на становлення, розбудову, поширення української інформаційної, духовної, культурної присутності у непростому кримському регіоні.

З нетерпінням чекаємо ваших листів, «світличани», і виглядаємо вас на святі!

Редакція «КС»

Кримська Світлиця
Всеукраїнська громадсько-політична та літературно-художня газета

Ще закликаємо наших давніх шанувальників оглянутися на пройдене разом з газетою 20-річчя, пригадати і написати до «Світлиці» про те, які епізоди, етапи розвитку газети, її добре справи, досягнення чи втрати найбільше за цей час запам'яталися, назвати найрезонансніші публікації та найкращих авторів, котрі впродовж усіх цих років творили «Кримську світлицю», працювали на становлення, розбудову, поширення української інформаційної, духовної, культурної присутності у непростому кримському регіоні.

З нетерпінням чекаємо ваших листів, «світличани», і виглядаємо вас на святі!

Редакція «КС»

атмосфері народних ук-
раїнських свят? Приходь-
те й кличте своїх друзів!
Ви дізнаєтесь багато ці-
кавого й пізнатального
про національні традиції
та станете учасниками
справжнього українсько-
го свята!

Контакти: 050-712-85-
20 (Любов Калмакова),
simfer2011@gmail.com
http://vk.com/na_andrija

якийсь супермаркет, котрих і так достатньо навколо Сімферополя.

Особливо хочеться подякувати коментатору змагань Л. І. Козлову та президенту Федерації мотоспорту Криму, майстру спорту Н. А. Русину, котрій був не лише організатором змагань, але й учасником, посівши почесне друге місце в класі «Ветерани». Побажаємо також успіхів батькам-тренерам, котрі вже з такого юного віку виховують своїх дітей справжніми мотоспортсменами: за таких умов у них має бути гідне спортивне майбутнє!

Руслан ФЕСЕНКО
Фото автора

